

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра _____

На правах рукопису

ПОПІВНЯК ЮЛІЯ МИХАЙЛІВНА

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ, СЛОВОТВІРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ**

Спеціальність: 035 « Філологія »
код назва спеціальності

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська). Переклад
назва

Робота на здобуття освітнього ступеня « Магістр »

Науковий керівник:

МАЛІМОН ЛЕСЯ КОСТЯНТИНІВНА,

кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____
засідання кафедри _____
від _____ 201_ р.

Завідувач кафедри
(_____) _____
(підпис) ПІБ

ЛУЦЬК – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ, СЛОВОТВІРНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ.....	11
1.1. Військова термінологія в системі термінології англійської мови.....	11
1.2. Проблематика класифікації військових термінів.....	17
1.3. Військовий сленг як невід’ємна частина військової лексики.....	24
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ.....	32
2.1. Структурні параметри англомовних військових термінів.....	32
2.2. Тематичні групи військових термінів в англійській мові.....	38
2.3. Вплив історії та культури на структурно-семантичні особливості військової термінології.....	42
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. СЛОВОТВІРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ.....	49
3.1. Словотвірні особливості англійської військової термінології.....	49
3.2. Функції англомовної військової лексики.....	54
3.3. Лексичні інновації у структурі англомовної військової термінології.....	59
Висновки до розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Військова термінологія є важливою частиною професійного мовлення військових, а також людей, які пов'язані з військовою сферою. Вона має свої специфічні структурно-семантичні, словотвірні та функціональні особливості, які відрізняють її від інших галузевих термінологій.

Дослідження цих особливостей є актуальним з кількох причин. По-перше, воно дозволяє глибше зрозуміти природу військової термінології та її роль у військовій сфері. По-друге, воно може сприяти удосконаленню військової термінології, зокрема її систематизації та уніфікації. По-третє, воно може бути корисним для людей, які вивчають військову термінологію, наприклад, для військових перекладачів.

Різні аспекти структурно-семантичних, словотвірних та функціональних особливостей військової термінології досліджено у працях таких науковців, як Д.В. Василенко [6; 7], Ю.О. Лукіяничук [23], О. Лемешко [20], Д.В. Василенка [10], Р.В. Стацюка [36] тощо.

Однак огляд теоретичних джерел вказує на проблему недостатньої вивченості військової термінології, зокрема у стосунку до словотвірних її особливостей, впливу культурних й історичних чинників на її формування, функціональних характеристик тощо. Сказане зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Мета випускної кваліфікаційної роботи магістра — дослідити структурно-семантичні, словотвірні та функціональні особливості військової термінології. Для досягнення поставленої мети у роботі було вирішено наступні завдання:

- розглянути військову термінологію в системі термінології англійської мови;
- проаналізувати проблематику класифікації військових термінів;
- дослідити військовий сленг як невід'ємну частину військової лексики;

- проаналізувати структурні параметри англomовних військових термінів;
- виокремити тематичні групи військових термінів в англійській мові;
- дослідити вплив історії та культури на структурно-семантичні особливості військової термінології;
- розглянути словотвірні особливості англійської військової термінології;
- проаналізувати функції англomовної військової лексики;
- розглянути лексичні інновації у структурі англomовної військової термінології.

Об'єктом роботи є англomовна військова термінологія, а предметом — структурно-семантичні, словотвірні та функціональні особливості військової термінології англійською мовою.

При написанні кваліфікаційної роботи магістра використано такі методи дослідження: суцільної вибірки, описовий, структурного, семантичного та функціонального аналізу, а також методи кількісних підрахунків.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній структуровано вплив історичних та культурних чинників на структурно-семантичні особливості військової термінології, а також представлено функціональні особливості військових термінів у англійській мові. Результати дослідження було апробовано на Міжнародній науковій онлайн-конференції “Пріоритети германської та романської філології” та видано у збірнику тез цієї конференції [32].

Дослідження структурно-семантичних, словотвірних та функціональних особливостей військових термінів має важливе практичне значення для: підвищення ефективності військової освіти та підготовки військовослужбовців, удосконалення військової термінології, а також розвитку військової лексикографії.

Результати дослідження можна застосувати в процесі вивчення лексикології англійської мови, термінології, дискурс-аналізу.

Випускна кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного розділу, висновків та списку використаних джерел, який містить 62 позиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ, СЛОВОТВІРНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ

1.3. Військова термінологія в системі термінології англійської мови

Дослідники, які займаються аналізом лінгвістичних парадигм, використовують відповідний термінологічно-поняттєвий апарат, часто вносячи власне розуміння в окремі його аспекти. Ці обставини викликають потребу в систематизації сучасного поняттєво-термінологічного лінгвістичного апарату і в його поясненні за допомогою загальноприйнятої наукової термінології. Основною рисою сучасної лінгвістичної термінології, як граматичної, так і будь-якої іншої, є багатозначність використовуваних термінів. Це також вимагає відповідного узагальнення та обґрунтування активних застосувань термінів і їхньої належної систематизації.

Сучасні дослідники в лінгвістиці розглядають поняття термінології та терміносистеми. Зокрема, С. Шевчук та І. Клименко вказують на те, що "термінологія" може визначатися як 1) галузь мовознавства, що вивчає терміни (в цьому контексті все частіше використовується термін "термінознавство"); 2) загальна сукупність термінів певної мови або певної наукової галузі [25, с. 10]. Наприклад, можна говорити про англійську, французьку, турецьку, українську та інші термінології, а також про термінології різних галузей, таких як хімія, економіка, математика тощо. Терміносистеми визначаються як "галузеві термінології, тобто сукупність термінів, характерних для конкретних галузей".

Термінознавство – це галузь науки, яка зосереджується на дослідженні термінів та терміносистем. Терміносистема використовує галузеві термінології, а саме - сукупність термінів, характерних для конкретних галузей. Термінознавство, в свою чергу, є науковим напрямком, який вивчає особливу лексику. Це включає в себе аналіз типології термінів, їх походження, форми,

значення і функціонування, а також аспекти їх утворення, використання та упорядкування.

Термінознавство тісно пов'язане з термінографією, наукою, що займається створенням словників спеціалізованої лексики. Дослідження семантичних та парадигматичних аспектів концептів термінографії було проведено В.Л. Іващенко. У її дослідженнях термін "термінографія" отримав чотири різні визначення: 1) теорія створення термінологічних словників; 2) практика складання термінологічних словників; 3) сукупність довідкових праць щодо термінів у формі книг чи в електронному вигляді; 4) сукупність теоретичних досліджень - статей, монографій, збірників тощо [11].

Дефініція нового терміна зазвичай породжує обговорення або навіть критику. Наприклад, В.В. Виноградов розглядав основну функцію терміна в тому, щоб визначати певне поняття, тоді як Б.М. Головін визначав термін як "слово чи словосполучення, яке має професійне значення і використовується у процесі пізнання та освоєння конкретних об'єктів і взаємозв'язків - під кутом певної професії". Ці погляди також були віддзеркалені в думках Я.А. Климовицького та О.В. Суперанської. За словами О. Семенова, термін (від лат. *terminus* – межа) представляє собою слово або словосполучення, яке вказує на спеціальне поняття у конкретній галузі знань чи діяльності [36].

Вчені визначають основні характеристики терміна, такі як: системність, точність, однозначність, лінгвістична відповідність та практичне використання. Окрім зазначеного, терміни розділяються вченими на три категорії: загальнонаукові, міжгалузеві, вузькоспеціалізовані [18, с. 396].

Стандартизована термінологія щодо військових питань є основою спільної військової доктрини. Ця мова надає можливість військовослужбовцям координувати, розробляти плани, тренуватися та виконувати операції за допомогою чітко визначеної та зрозумілої мови. Військова термінологія є лінгвістичним вираженням військової діяльності. Вона формує кодову мову, використовуючи прості слова у конкретних формах, що водночас призводить до точних результатів. Відсутність такої кодової мови, яку виконавець міг би

розшифрувати, призвела б до неможливості розуміння деталей місій, а їх практичне втілення на полі було б катастрофічним [46, с. 203].

Військова термінологія представляє собою специфічну лексичну групу термінів та мовних засобів, які використовуються військовими організаціями та персоналом, що розглядається як окрема категорія [50]. Тлумачний словник термінів прикордонної служби та суміжних з нею областей описує військову термінологію як “сукупність військових слів і виразів, які вказують на конкретні військові концепції та представляють собою основну складову частину військової лексики” [39]. З цієї точки зору, військова термінологія, аналогічно до інших видів термінології, має внутрішню структуру та представляє собою сукупність одиниць термінологічної номінації понять військової науки.

Давайте розглянемо визначення терміну “військовий термін”. І.М. Матюшин [24] розглядає його як лексичну одиницю, що виконує роль номінації конкретного об'єкта військових справ у сфері офіційного військового спілкування [24, с. 8]. В.П. Коровушкін [17] визначає військовий термін як стандартну лексичну або синтаксичну номінативну одиницю з нейтральною конотацією. Ця одиниця вказує на загальновійськове або військово-спеціальне науково-технічне поняття та функціонально пов'язана з професійно-корпоративним контекстом військової справи конкретного суспільства. Крім того, вона відзначається відповідністю фаховому використанню в мовному середовищі військового соціуму [17, с. 58].

Л.А. Пекарська визначає наступні характеристики військової термінології: 1) ієрархічна структура, що складається з "підсистем", які описують різні аспекти військової справи; 2) використання термінів з різноманітних галузей науки та техніки; 3) регламентований характер більшості термінів; 4) відсутність емоційно-експресивних відтінків [6, с. 95-96].

Ю. Н. Сдобнова використовує термін "терміносфери" для опису галузевих груп військової термінології. Серед них вона визначає “терміносфери родів військ і видів Збройних сил, терміносфери військової техніки, організаційну терміносферу, загальнотактичну терміносферу, штабну терміносферу,

військово-політичну терміносферу, командно-стройову терміносферу, військово-топографічну терміносферу” [33, с. 199].

З точки зору використання активної та пасивної лексики військовому середовищі виділяють такі категорії слів:

- історизми – це назви предметів старої культури, побуту чи суспільного ладу;

- архаїзми – це застарілі слова, які не використовуються у повсякденному мовленні, але позначають явища та предмети, які існують й мають сучасні еквіваленти. Наприклад, "гетьман" (*hetman*);

- неологізми – це нові слова, що виникають у зв'язку з потребами суспільства, наприклад, "прилад нічного бачення" (*night vision device*).

Нові терміни можуть бути введені до лексики за допомогою трьох основних методів:

1) внутрішні ресурси мови використовуються для творення нових слів шляхом утворення похідних, надання нових значень існуючим словам, формування основ або створення нових словосполучень;

2) терміни можуть бути запозичені з інших мов;

3) виникнення штучних слів також може бути використано для формування нових термінів [8, с. 90].

Лексика військового жаргону формується з використання офіційно-ділового та науково-технічного стилів, що визначає її комунікативно-функціональну спрямованість. Важливо враховувати, що при перекладі військових термінів з англійської на українську мову необхідно максимально точно передати сутність цих термінів. Елементи військового лексикону, які мають емоційне забарвлення, в основному є стилістичними варіантами окремих військових термінів та спричиняють складнощі при перекладі.

Військова терміносистема є частиною національної терміносистеми та має свої особливості у формуванні та функціонуванні, обумовлені специфікою військового середовища та загальною природою військової справи [43, с. 17]. За словами Л.Л. Нелюбіна, склад сучасної англійської військової та військово-

технічної термінології є нестабільним. Цей склад постійно змінюється внаслідок виходу з ужитку деяких слів, зміни значень, постійного поповнення новими термінами, наприклад, у зв'язку з реорганізацією видів Збройних сил, розробкою нових видів військового озброєння та військової техніки, нових стратегій проведення бойових операцій тощо [29, с. 14]. Військова термінологія поступово формується в національній мові, віддзеркалюючи лінгвокультурну ситуацію, характерну для певної історичної епохи [40, с. 62].

Військова термінологія може бути тематично класифікована в залежності від області її використання на наступні групи:

а) терміни різних родів військ – терміни, які вживаються для опису понять в формуваннях збройних сил, такі як частини, з'єднання, об'єднання, установи, заклади, організації і органи управління. Приклади: "артилерія" (*artillery*), "піхота" (*infantry*), "повітряно-десантні війська" (*airborne troops*).

б) штабні терміни, які широко використовуються в органах військового управління особовим складом. Приклади: "штаб" (*headquarters*), "штабний вагон" (*staff car*).

в) загальнотактичні терміни, які використовуються при вирішенні загальнотактичних завдань, веденні загальновійськового бою і його підготовці. Приклади: "оборона" (*defense*), "польова жандармерія" (*provost corps*).

г) організаційні терміни, які використовуються в різних одиницях військових сил. Приклади: "підрозділ" (*unit*), "батальйон" (*battalion*).

д) військово-топографічні терміни, які використовуються у вивченні місцевості, орієнтуванні та здійсненні вимірювань на місцевості. Приклади: "топографічна карта" (*topographic map*), "картографія" (*cartography*).

е) командно-стройові терміни, які використовуються в стройовій підготовці та командній мові військовослужбовців. Приклади: "Зброя на груди!" (*Arms, port!*), "Рівняння праворуч!" (*Eyes, right!*) [12].

Військові терміни формуються за допомогою різних способів словотвору, таких як: афіксація, наприклад, "*rocketeer*"; основокладання: утворення термінів, таких як "*warhead*"; конверсія: перетворення слів, як у випадку "*to*

mortar"; абрєвіація: скорочєння слів, наприклад, "*copter*", "*ROAD*"; перенєсення значєння, наприклад, "*Diesel*"; змїна значєння: приклад - "*acquisition*" у розумінні "виявлєння цїлей"; розширєння значєння: приклад - "*to land*" у сенсі "робити посадку на будь-яку поверхню"; звужєння значєння: приклад - "*cruiser*" у значєнні "крейсєр"; запозичєння з інших галузей науки і технїки: наприклад, "*tank*" - "броньована бойова машина на гусєничному шасї, зазвичай з гарматним основним озбрєєнням", а також з інших мов: наприклад, "*bunker*" - "добре укрїплєна захисна або оборонна споруда".

З-помїж термїнів вїйськової термїнологїї, якї мають чїтко визначєні семантичні межї, присутні й багатозначні термїни, такі як "*security*" ("охорона", "забезпечєння", "бойове забезпечєння", "безпека", "контррозвїдка") [28, с. 14-15].

Варто також додати, що вїйськова термїнологїя має ряд особливостей, якї вїдрїзняють її вїд інших галузей термїнологїї. По-перше, вона є дуже динамїчною, оскїльки постїйно змїнюється вїдповїдно до розвитку вїйськової технїки та тактики. По-друге, вона часто має емоцїйне забарвлєння, оскїльки пов'язана з вїйною та насильством. По-третє, вона часто є багатомовною, оскїльки використовується в рїзних країнах свїту.

Вїйськова термїнологїя в англїйськїй мовї має характерні особливостї. По-перше, вона мїстить багато латинськїх і грецькїх запозичєнь, що пов'язано з давньогрецьким і римським вїйськовим мистецтвом. По-друге, вона мїстить багато слів і словосполучєнь, що походять вїд староанглїйськїй мови. По-третє, вона мїстить багато слів і словосполучєнь, що були запозичєні з інших мов, зокрема з францужькїй, нїмецькїй та інших.

Отже, вїйськова термїнологїя представляє собою сукупнїсть термїнів, що визначаються як стандартні лексичні або синтаксичні номїнативні одиницї. Цї термїни позначають загальновїйськові або вїйськово-спеціальні науково-технїчні поняття і функцїонально пов'язанї з певною областю вїйськової справи конкретного суспїльства. Основними тематичними групами вїйськової термїнологїї є термїни рїзних вїдїв вїйськ, штабнї, загальнотактичні,

організаційні, військово-топографічні та командно-стройові терміни. Основні методи утворення таких термінів включають афіксацію, основоскладання, конверсію, абрєвіацію, перенос значення, зміну тощо.

1.2. Проблематика класифікації військових термінів

Про класифікацію говоримо у будь-якій науці чи сфері діяльності людини. В. Литовченко вказує, що лінгвістичне групування термінів базується на характеристиках термінологічних одиниць конкретної мови. Це може бути класифікація за такими ознаками:

- семантичним змістом лексичних одиниць, що визначає однозначні та багатозначні термінологічні одиниці всередині певної терміносистеми;
- сферою застосування лексичних одиниць, що визначає їх як універсальні, унікальні або концептуально-авторські терміни;
- на основі історико-лексикологічних аспектів, які враховують існування термінів-архаїзмів та термінів-неологізмів у межах певного історичного періоду [19, с. 158].

Військова термінологія є однією з найважливіших і найспеціалізованіших галузей термінології англійської мови. Вона охоплює широкий спектр понять, пов'язаних з військовою справою, від організації і тактики військ до озброєння та військової техніки.

Класифікація військових термінів в англійській мові є важливою для її вивчення, систематизації та використання. Вона дозволяє чітко визначити межі між різними групами військових термінів, а також встановити їхні семантичні зв'язки.

Існує кілька підходів до класифікації військових термінів в англійській мові. Найчастіше вона поділяється на групи за такими ознаками [26; 27; 28; 29]:

1) За сферою застосування:

- військово-прикладна термінологія: терміни, що використовуються в професійній діяльності військовослужбовців;

- емоційно забарвлені лексичні одиниці: терміни, які мають емоційне забарвлення, наприклад, *war* (“війна”), *peace* (“мир”), *battle* (“битва”), *victory* (“перемога”), *defeat* (“поразка”).

2) За походженням:

- індоєвропейські терміни: терміни, що походять від коренів індоєвропейських мов;

- запозичені терміни: терміни, що були запозичені з інших мов, зокрема з латинської, грецької, французької, німецької та інших.

3) За семантикою:

- організаційно-тактична термінологія: терміни, що відносяться до організації та тактики роботи військ;

- технічна термінологія: терміни, що відносяться до озброєння та військової техніки;

- історична та географічна термінологія: терміни, що відносяться до військової історії та географії.

Кожен з цих підходів має свої переваги та недоліки. Наприклад, класифікація за сферою застосування дозволяє чітко відокремити військово-прикладну термінологію від інших груп термінів, проте вона не враховує їхню семантичну близькість. Класифікація за походженням дозволяє прослідкувати історію розвитку військової термінології, проте вона не завжди є достатньо чіткою. Класифікація за семантикою дозволяє виділити найбільш важливі групи військових термінів, проте вона може бути досить складною та багатогранною.

Найбільш поширеною є класифікація військових термінів за сферою застосування. Вона є найбільш чіткою та зрозумілою, а також дозволяє використовувати військову термінологію в різних сферах діяльності.

Серед прикладів військових термінів за сферою застосування (військово-прикладна термінологія) можемо назвати такі:

- організаційно-тактична термінологія: *division* (“дивізія”), *brigade* (“бригада”), *regiment* (“полк”), *battalion* (“батальйон”), *company* (“рота”), *platoon* (“взвод”), *squad* (“загін”), *section* (“секція”), *team* (“команда”), *formation*

(“розгортання”), *maneuver* (“маневр”), *attack* (“атака”), *defense* (“оборона”), *strategy* (“стратегія”), *tactics* (“тактика”);

- технічна термінологія: *weapon* (“зброя”), *firearm* (“вогнепальна зброя”), *artillery* (“артилерія”), *tank* (“танк”), *armored vehicle* (“бронетранспортер”), *aircraft* (“літальний апарат”), *helicopter* (“гелікоптер”), *warship* (“військовий корабель”), *submarine* (“підводний човен”), *missile* (“ракета”), *bomb* (“бомба”), *mine* (“міна”);

- історична та географічна термінологія: *war* (“війна”), *peace* (“мир”), *battle* (“битва”), *campaign* (“кампанія”), *front* (“фронт”), *trench* (“траншея”), *bunker* (“бункер”), *fortress* (“фортеця”), *base* (“база”), *outpost* (“передова”), *territory* (“територія”), *country* (“країна”), *continent* (“континент”).

За тематичними ознаками військова термінологія, за думкою філологині К. Ісаєвої, розподіляється на категорії, що відповідають певним сферам її застосування, а саме на: тактичну, військово-організаційну, військово-технічну (за родами військ та видами збройних сил) термінологію. Вчена також вказує на тематичні групи термінів, до яких відносяться військові команди, військово-технічні терміни, тактичні терміни, військово-адміністративні терміни, військово-топографічні терміни, військово-інженерні терміни тощо [20, с. 31].

Г. Бучина [21, с. 56–58] розглядає три ключові тематичні групи у військовій лексиці:

1) Група "армія як інструмент держави", включає підгрупи, такі як "військова політика держави" (стан міждержавних та внутрішньодержавних відносин, мілітаризм, військова доктрина держави тощо) та "військові дії армії" (учасники військових дій та їх розташування під час бою, військовополонені, військова стратегія, військова тактика тощо);

2) Група "армія як соціальний інститут" (з підгрупами: "роди військ", "військові одиниці", "військові установи", "представники певного роду військ", "особовий склад", "обмундирування та спорядження", "військова служба");

3) Група "озброєння та технічне оснащення армії", яка охоплює підгрупи "озброєння армії" (із стрілецькою зброєю, польовою артилерією, ракетними

системами, частинами вогнепальної зброї, вогнепальною зброєю) та "технічне оснащення армії" (наземні та підземні споруди, бойові вертольоти, тактична авіація тощо).

Мовознавець Ю. Лукіянчук [22] пропонує класифікацію військових термінів за тематикою, зокрема враховуючи види та роди Збройних Сил:

1. Терміни Сухопутних військ, включаючи терміни механізованих, танкових, аеромобільних, ракетних та інших військ (наприклад, "*field artillery*" – польова артилерія);

2. Терміни Військово-морських Сил, охоплюючи терміни надводних, підводних сил та інші (наприклад, "*landing craft*" – десантний корабель);

3. Терміни Військово-повітряних Сил, враховуючи терміни винищувальної, розвідувальної, штурмової, військово-транспортної авіації та інші (наприклад, "*bomber*" – бомбардувальник);

4. Терміни Військ зв'язку (наприклад, "*signal operations center*" – вузол зв'язку);

5. Терміни Інженерних військ, включаючи терміни, пов'язані з інженерним забезпеченням бойових дій (наприклад, "*combat engineer support*" – інженерне забезпечення бойових дій).

Класифікація військової лексики в залежності від сфери спілкування [23; 24; 25]. В аналізі військової лексики як засобу вираження військових понять у різних видах спілкування, А. Аксьонов [23] ідентифікує три основні компоненти: військову термінологію, неофіційні еквіваленти військових термінів та військові арготизми. Дослідник вважає, що військові терміни не передають суб'єктивну оцінку об'єкта мови, і їхнє вживання обмежене офіційною військовою літературою. Неофіційні еквіваленти військових термінів мають свою суб'єктивність, оскільки створюються окремими військовими фахівцями для позначення військових понять, які вже мають офіційно затверджені визначення. Військові арготизми відрізняються насиченим емоційним відтінком і служать як експресивний еквівалент військових термінів, менш активно позначаючи нові військові поняття [23].

Аналогічно групує військову лексику англійської мови В. Погонєць:

1. Термінологічна лексика (представлена термінами).
2. Професійна лексика (включає професіоналізми).
3. Специфічна лексика тих чи інших соціальних груп (включає жаргонізми) [30, с. 67–70].

В залежності від ступеня спеціалізації значення лексичних одиниць мовознавці [31, с. 22–23] розрізняють три основні групи термінів:

1. Загальнонаукові терміни, або терміни, які використовуються у терміносистемах практично всіх галузей знань, наприклад: синтез, метод, модель. Важливо відзначити, що ці терміни в межах конкретної термінологічної системи можуть конкретизувати своє значення (наприклад: *collective protection* – колективний захист громадян під час воєнних дій).

2. Міжгалузеві терміни, що використовуються в декількох галузях, які не обов'язково пов'язані між собою. Наприклад, слово "*switch*" в електротехніці має значення, такі як вимикач, перемикач; у сфері інформаційних технологій - свіч; в телекомунікаціях - перемикач, комутатор, ключ; в економіці - банківська операція зі зміною рахунку; в фізиці - вимикач, ключ; в інженерії - селектор, модулятор; у будівництві - реле та ін.

3. Вузькогалузеві терміни, які характерні лише для конкретної галузі, наприклад: *conventional and nuclear fires* – ведення вогню звичайними та ядерними боєприпасами.

Е. Єліна, аналізуючи мовний склад військовослужбовців, висловлює думку, що спеціальна військова лексика належить до військової термінології і включає в себе військово-командні та військово-ритуальні термінологічні одиниці. За її словами, військова термінологія охоплює широкий спектр виразів, таких як вузькі військові терміни, термінологізовані одиниці, загальноновживані терміни, терміносполучення та жаргонізми [32, с. 15].

Л. Нелюбін, О. Дормідонтов, О. Васильченко [25], вивчаючи англійську військову лексику в контексті військового перекладу, об'єднують її у три основні групи:

- військову термінологію,
- військово-технічну термінологію,
- емоційно забарвлену військову лексику [25, с. 13].

У розумінні військового терміна ці дослідники виходять з лінгвістичного уявлення про терміни як слова і словосполучення спеціальної мови, які призначені для точного визначення спеціальних понять та позначення спеціальних предметів у певній галузі знань. Вони розглядають військову термінологію як систему понять, що безпосередньо пов'язані з військовою справою та засобами ведення збройної боротьби. Військово-технічна термінологія, у свою чергу, складається з науково-технічних термінів. Військові та військово-технічні терміни охоплюють значний обсяг військової лексики, що визначається їх великим змістовим навантаженням. Емоційно забарвлена військова лексика представляє собою слова та словосполучення, які використовуються у мовному спілкуванні військовослужбовців і, фактично, є стилістичними синонімами відповідних військових термінів.

У мові бойових документів спостерігається особлива військова фразеологія, представлена змінно-стійкими та стійкими словосполученнями, які рідко вживаються у літературній мові, але активно використовуються в сфері мовного спілкування за військовою тематикою. Наприклад, до змінно-стійких сполучень відносяться вирази типу "переносити вогонь" (*to lift fire*), а стійкі сполучення формуються через заповнене управління військами: "майдан" (*mayday*) – міжнародний сигнал небезпеки, або команди, як "загальна тривога" (*general alarm*). Також у цьому контексті можна виділити військові афоризми, прислів'я, сленг та вульгаризми, наприклад, "миттєво реагувати" (*be quick on the draw*) чи "мати досвід бойових дій у пустелі" (*have sand in one's hair*).

Класифікація англійської військової термінології, яку запропонували лінгвісти Л. Нелюбін, О. Дормідонтов, О. Васильченко [25], визначається за труднощами перекладу термінів і поділяє всі англійські військові терміни на три групи:

1. Терміни для позначення реалій дійсності іншої культури, ідентичні реаліям в рідній країні. Наприклад, *public safety* перекладається як "громадська безпека". Переклад термінів цієї групи може бути здійснений шляхом використання еквівалентів, що асоціюються із формою англійського терміну. Це охоплює інтернаціональні терміни, такі як *battery* – "батарея", або терміни, що не пов'язані за формою, наприклад, *colonel* – "полковник". Також у цю групу входять багатокомпонентні терміни, переклад яких здійснюється шляхом узгодження компонентів з відповідниками англійського терміну, наприклад, *mechanized brigade* – "механізована бригада", або терміни, де компоненти відрізняються, наприклад, *prone position* – "положення лежачи".

2. Терміни для позначення реалій дійсності іншої культури, відсутні в країні проживання, які мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти у мові перекладу. Наприклад, *Quadrennial Defense Review* – "чотирирічний оборонний огляд" (програма реформування та розвитку ЗС США) може бути адекватно перекладено шляхом знаходження відповідних аналогів. При цьому важливо враховувати контекст, який сприяє виведенню загального значення терміна з його компонентів.

3. Терміни для позначення реалій дійсності іншої культури, відсутні в рідній країні, із відсутністю загальноприйнятих термінологічних еквівалентів. Наприклад, *alert hangar* – "ангар вильоту по тривозі". Переклад таких термінів вимагає детального аналізу значень компонентів і використання відповідних термінів для точності.

Варто зауважити, що проблематика класифікації військових термінів в англійській мові залишається актуальною. Вона пов'язана з такими факторами:

1. Динаміка розвитку військової техніки та тактики - нові види озброєння та способи ведення війни вимагають уведення нових військових термінів;
2. Багатомовність військової термінології - військові терміни часто запозичені з інших мов, що ускладнює їхню систематизацію;
3. Емоційне забарвлення деяких військових термінів - деякі військові терміни мають емоційне забарвлення, що ускладнює їхню класифікацію.

Крім вищезазначених, проблематика класифікації військових термінів в англійській мові пов'язана також з такими чинниками:

- суб'єктивний характер класифікації (будь-яка класифікація є суб'єктивною, оскільки вона залежить від того, які ознаки вважаються найбільш важливими);
- необхідність урахування контексту (значення військових термінів часто залежить від контексту, в якому вони використовуються).

Для вирішення цих проблем необхідні подальші дослідження у сфері військової термінології. Важливо розробити єдину загальноприйнятую класифікацію військових термінів в англійській мові, яка б враховувала всі її особливості.

1.3. Військовий сленг як невід'ємна частина військової лексики

Військовий сленг представляє собою специфічний варіант професійної лексики, який включає в себе слова та вирази, що використовуються у різних галузях військової діяльності. Відзначається значущими відмінностями від звичайних професіоналізмів.

Перша згадка про англійський військовий сленг датується 1758 р., коли в роботі Ф. Гроуза «A Classical Dictionary of Vulgar Tongue» виявлено близько 70 одиниць військового сленгу. Вони належать як до професійної термінології, так і до повсякденної лексики солдатів. До середини ХХ століття основними дослідниками цього сленгу були лексикографи.

Однак у 1933 році відбулася значуща подія в аналізі англійського просторіччя – монографія Е. Патріджа «Slang Today and Yesterday». Вона стала фундаментальним описом англійського сленгу того часу, враховуючи попередні дослідження. Автор приділяє увагу сленгу моряків і солдатів, а також представляє лексикографічні довідки, наводячи приклади слів із словників Дж. Брофі та Ф. Гроуза, які детально описують значення і сфери вживання військових сленгізмів.

У 1976 році Е. Патрідж оприлюднив словник британського просторіччя під назвою «A Dictionary of Slang and Unconventional English», в якому він детально розглядає військовий сленг, що був характерний для тієї епохи [38]. Дослідження, проведені С.Б. Флекснером і Х. Уентвортом, зробили свій внесок у розвиток соціальної лексикології в англійській мові. Перед тим, як з'явився словник американського просторіччя під назвою "Dictionary of American Slang", була опублікована бібліографія, яка містила понад 70 назв подібних статей. У цьому контексті особлива увага була приділена історії формування сленгів та "субкультурним" класифікаціям американських сленгізмів. Передусім роботи зазначених вчених більше спрямовані на лексикографічний опис, ніж на науковий аналіз [38].

Розглянемо кілька прикладів, які дослідник подає у своїй роботі. Він говорить про перенесення з британського військового сленгу періоду Першої світової війни в американський військовий сленг, такі як: *Jack* "хлопець", *over the top* "йти в атаку", *frog* "француз", *Johnson* "важкий німецький снаряд", *blimp* "зарозумілий офіцер", *blotto* "п'яний в устілку" та інші. При цьому, Г. Менкен зауважує, що багато популярних серед солдат британських військових сленгізмів часто використовували американські солдати. Наприклад, слова, такі як *funk-hole* "притулок" або "окоп", *fag* "недопалок, бичок", *blighty* "легке поранення, внаслідок якого солдат має право повернутися додому". У той час як вчений вказує на наявність зворотнього впливу, що іноді американський сленг також використовували британські солдати, вживаючи слова, такі як *chew the rag* "тріпатися, нести нісенітницю", *cold feet* "боягуз", *nix* "немає" та багато інших. Автор подає приклади і вказує на існування деяких старовинних військових сленгізмів: *slum* "тушонка", *gob* "моряк", *top kick* "перший сержант", *jawbone* "позичати", *padre* "армійський священик" та інші. Крім того, існує низка слів, які вважаються створеними під час Першої світової війни, наприклад, *AWOL* (*absent without official leave*) "самовільник" або *tin-hat* "каска". У заключенні свого дослідження автор зауважує, що мовленнєве

спілкування американських військовослужбовців завжди було наповнене вульгаризмами, які навіть важко відобразити у науковому аналізі [38].

Варто наголосити, що військовий сленг є невід'ємною частиною військової лексики. Він виникає як засіб спілкування військовослужбовців між собою, щоб спілкуватися швидко і зрозуміло в складних умовах. Військовий сленг часто є жаргонізмом, тобто має неофіційне або розмовне значення. Він може бути також експресивним, тобто мати емоційне забарвлення.

Військовий сленг часто виникає на основі вже існуючої лексики, але отримує нове значення. Наприклад, слово *shell* ("оболонка") в нейтральному значенні означає "оболонка мушлі" або "оболонка снаряда", але в військовому сленгу може означати "снаряд".

Військовий сленг також може виникати на основі нових слів, які створюються шляхом словотвору або запозичення з інших мов. Наприклад, слово *G.I.* - це скорочення від *Government Issue*, що означає "військове майно" [37, с. 122].

Військовий сленг може використовуватися в різних стилях, від нейтрального до експресивного. У нейтральному стилі військовий сленг використовується для точного і безстороннього опису військових реалій. Наприклад, у військових документах часто використовуються терміни *boonie hat* ("кепі з козирком"), *chow* ("їжа"), *field strip* ("розбирання зброї на елементи").

В експресивному стилі військовий сленг використовується для створення певного емоційного ефекту. Наприклад, у художній літературі військовий сленг може використовуватися для посилення драматизму або для вираження емоцій героїв. Наприклад, у романі "*All Quiet on the Western Front*" Еріха Марії Ремарка солдати описують жахіття війни такими словами:

"The shells came in howling and whining, and the earth trembled and shook. The air was filled with the smell of powder and the stink of death."

Військовий сленг є важливим елементом військової культури. Він допомагає військовослужбовцям спілкуватися між собою в складних умовах і створює атмосферу єдності та солідарності.

До інших прикладів військового сленгу в англійській мові можемо віднести:

1. Сленгові назви військових частин:

- *the Army* (“армія”) - *the Green Machine*; *the Navy* (“флот”) - *the Silent Service*; *the Air Force* (“повітряні сили”) - *the Flying Circus*;

2. Сленгові назви військового майна: *rifle* (рушниця) - *the boom stick*; *tank* (“танк”) - *the tin can*; *helicopter* (“гелікоптер”) - *the bird*;

3. Сленгові назви військових дій: *war* (“війна”) - *the big show*; *battle* (“битва”) - *the scrap*; *attack* (“напад”) - *the hit*.

4. Сленгові назви військових термінів: *maneuver* (“маневр”) - *the dance*; *strategy* (“стратегія”) - *the big picture*; *tactics* (“тактика”) - *the nuts and bolts*.

У 1973 році Г.А. Судзіловським був складений словник під назвою "Англо-російський словник військового сленгу", в якому містяться вказівки на наявність військового сленгу в англійській мові. Іншими словами, словник включає невелику теоретичну частину, де автор пропонує індивідуальне розуміння військової лексики. В цьому контексті вчений надає опис військово-побутової та військово-професійної лексики військовослужбовців. Наприклад, він аналізує різні скорочення та власні імена, такі як *Jim Crow* “спостерігач”, *KO* (*knock out*) “вразити, підбивати”, або закодований сленг, наприклад, *soup* “погана видимість” [39, с. 100].

Учений стверджує, що військовий сленг представляє собою окремий прошарок розмовної лексики англійської мови, який переважно використовується для позначення військових термінів, таких як, наприклад, *chicken* (“полковник”). Він вказує, що деякі вирази та слова можуть також охоплювати невійськові поняття, наприклад, *side arms* може вказувати на “столове приладдя (вилка, ніж, ложка)”. Дослідник включає подібну лексику до військового сленгу через обмежену сферу її вживання в арміях Англії та США.

Г.А. Судзіловський розрізняє в складі військового сленгу просторічну та розмовну лексику, таку як *zebra* (“сержант”), і військові сленгізми, наприклад, а *cramble* (“тривога”). Важливо відзначити, що військова лексика використовується у діалектній сфері Збройних сил [40, с. 420].

З точки зору стилістичного аспекту, військова лексика може бути класифікована як розмовно-вторинна лексика, що включає сленгізми, грубі вислови, вульгаризми та має емоційно-негативне забарвлення. Дослідник вказує на те, що сленг є окремою категорією розмовного стилю в англійській мові, характеризується інтенсивним використанням найгрубших сленгізмів, переважно гангстерського сленгу, вульгаризмів та дуже фамільярних слів.

Необхідно також згадати роботу Т.М. Беляєвої та В.А. Хом’якова, таку як "Нестандартна лексика англійської мови". В цій монографії В.А. Хом’яков аргументує той факт, що професійний сленг, який є характерним для конкретної галузі військ, може бути незрозумілим не лише для осіб, які не мають жодного досвіду у військовій сфері, але і для представників самої військової професії та представників інших видів військ. Наприклад, сленг, який використовують військово-повітряні сили, може бути незрозумілим для працівників прикордонних військ. Автор зазначає, що американський та британський військовий сленг, орієнтований вузько, головним чином використовувався льотчиками та моряками через специфіку їхньої бойової діяльності. За висловами вченого, це призводить до того, що слова та вирази, які були запозичені з цих сленгів, стають популярними як в американській, так і в британській мові. Для наочності цього факту, автор наводить приклади сленгізмів, що увійшли до післявоєнного виразного розмовного мовлення:

- з американського військового сленгу: *bamboo juice* (“вино”), *cat beer* (“молоко”) тощо;

- зі сленгу британських льотчиків: *watch your step* (“бути обережним”), *bale out* (“стрибати з парашутом”), *chow* (“їжа”), *bloke* (“хлопець”), *sad apple* (“нервова людина”) тощо;

- зі сленгу британських моряків: *brassed off* (“ситий по горло”), *banger* (“сосиска”), *on the Baron* (“за казенний рахунок або безкоштовно”), *career boy* (“людина, яка ставить особисте просування по службі вище за інтереси самої служби”) та інші [41, с. 120].

Вчений стверджує, що військовий сленг переважно виник у ході військових подій у Кореї, В'єтнамі та під час Другої світової війни. Пізніше він вказує на існування професійного сленгу в НАТО, який налічує принаймні п'ять тисяч різних слів і висловів. Зазначається, що професійний сленг НАТО суттєво відрізняється від англо-американських сленгізмів Другої світової війни.

У ранніх працях В.А. Хом'якова, зокрема "Про спеціальний сленг" (1968) та "Введення у вивчення сленгу – основного компонента англійського просторіччя" (1971), зазначається, що військовому сленгу притаманні не лише спеціалізовані терміни, але і слова-клички, що мають глузливий, пародійний або іронічний емоційний відтінок. Для ілюстрації автор приводить приклади з американського військового сленгу, де термін "солдат" може мати такі вираження, як *fodder*, *man butcher*, *tin soldier* або *war horse*. Вважається, що, за винятком *man butcher*, всі інші сленгізми перейшли до загального сленгу.

Окрім того, В. А. Хом'яков, у своїх працях, розглядає групу застарілих військових сленгізмів, серед яких вказує на *brass hat* (“офіцер”), *GI Jesus* (“священик”), *Jerry*, *Krauthead* (“німецький солдат”) [42, с. 98]. Вчений також надає визначення понять "вульгаризми", "низькі колоквиалізми", "загальні сленгізми" та робить класифікацію експресивної просторічної лексики.

Насамкінець виокремимо основні характеристики військового сленгу в англійській мові:

- спеціалізована термінологія, адже військовий сленг містить багато спеціальних термінів і виразів, які характеризують військові поняття, такі як ранги, обладнання, тактичні дії та інше;

- слова-клички - це слова чи вирази, що використовуються для звертання до осіб або для визначення певних об'єктів чи ситуацій;

- емоційно-забарвлені вислови, так як військовий сленг може включати в себе вислови з глузливым, іронічним або пародійним відтінком, що відображає особливості військового гумору та сприйняття;

- військові жаргони - це особливі вирази, що характеризуються власними сленговими оборотами;

- запозичення, адже військовий сленг може містити елементи, які виникли внаслідок запозичення слів з інших мов чи життєвих сфер.

Висновки до розділу 1

1. Термін - це мовний знак, який має визначення і служить для осмислення оточуючого світу. Він є основною одиницею фахової мови, підпорядковується як термінологічним, так і мовним нормам, і входить у певну терміносистему. Термін може мати системні відношення, утворювати словотвірні деривати і відповідати сучасним літературним нормам мови.

Військова термінологія представляє собою специфічну лексичну групу термінів і мовних засобів, які використовуються військовими організаціями та персоналом і розглядаються як окрема категорія. Вона має певні особливості, які відрізняють її від інших галузей термінології. По-перше, військова термінологія характеризується динамічністю, так як весь час адаптується до розвитку розвитку військової техніки та тактики. Наступне, що відмічаємо, це те, що така термінологія часто має емоційне забарвлення, адже пов'язана з війною та насильством. Третя характеристика — військова термінологія часто є багатомовною, адже застосовують її в багатьох країнах світу.

2. Класифікація військових термінів у англійській мові має велике значення для їхнього вивчення, систематизації та використання. Цей процес дозволяє чітко встановити межі між різними групами військових термінів і визначити їхні семантичні зв'язки.

Існують різні підходи до класифікації військових термінів в англійській мові. По-перше, військову термінологію класифікують за сферою застосування

(організаційно-тактична термінологія - battalion (“батальйон”), company (“рота”), технічна термінологія - warship (“військовий корабель”), історична та географічна термінологія - outpost (“передова”), territory (“територія”)), а також за походженням, за семантикою.

У науковій літературі можна знайти класифікацію військових термінів за родами Збройних сил, залежно від сфери спілкування, а також в залежності від ступеня спеціалізації значень лексичних одиниць.

Проблематика класифікації військових термінів у англійській мові пов'язана з рядом чинників, таких як динаміка розвитку військової техніки та тактики, багатомовність військової термінології та емоційний відтінок багатьох військових термінів, що ускладнює їхню класифікацію.

3. Військовий сленг є унікальним варіантом спеціальної лексики, який використовується у різних сферах військової діяльності і відрізняється від загальнопрофесійної лексики. Він часто формується на основі вже існуючих слів, але отримує новий смисл. Наприклад, слово "*shell*" в звичайному вживанні вказує на "оболонку мушлі" або "оболонку снаряда", але в військовому сленгу може означати сам "снаряд". В емоційно виразному стилі військовий сленг використовується для створення певного емоційного враження. Наприклад, у художній літературі його можна використовувати для підсилення драматизму або вираження емоцій героїв.

Основні риси військового сленгу в англійській мові включають специфічну термінологію, слова-клички, вирази, які мають емоційне забарвлення, оскільки вони можуть включати глузливі, іронічні або пародійні відтінки, що відображають особливості військового гумору та сприйняття, військові жаргони і запозичення, оскільки військовий сленг може містити елементи, які були запозичені з інших мов або життєвих сфер.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ

2.1. Структурні параметри англомовних військових термінів

Аналіз будови військової термінології розкриває закономірності її структури, сприяючи полегшенню сприйняття такої термінології. Згідно з цією структурою, терміни в англійській мові, пов'язані з військовою сферою, можна класифікувати на однокомпонентні, або терміни-слова, та багатокомпонентні, або термінологічні словосполучення.

Однокомпонентні терміни представлені термінами-словами, які утворені з використанням загальнолітературних слів шляхом переосмислення або за допомогою словотвору, які є характерними для англійської мови (наприклад, *airborne, airdrop, airfield, airhead, backfill, Backsight, barrier, base, beachhead, casualty, causeway, C-day, cellcenter, chaff, clandestine, half-life, hazard, H-hour, homeland, homing, integration, intelligence, interagency, interdiction, intermodal, interoperability, interpretation, jetsam, jettison* [33, с. 57]). Відповідно, в нашому дослідженні виокремлюємо різні групи однокомпонентних військових термінів:

1. Терміни, утворені шляхом переосмислення одиниць загальної лексики:
  - *soldier: One soldier, who sat on a cement brick underneath the kitchen, bowed his head in his hands and rocked his body* [43, с. 130];
  - *attack: He bared his teeth as if he were preparing to attack, and my legs began to shake, when he started to smile* [43, с. 137];
  - *injure: Some people were injured, but not so severely as to keep them from fighting; others, like myself, had received many bullet wounds that they ignored* [43, с. 189];
  - *intelligence: The Coastguard has no organic Intel capability with all intelligence coming from the Land Forces HQ* [44, с. 59];
  - *weapon: International Group of Experts adopted the same approach by concluding that the general rules that determine the legality of weapons will also determine the lawfulness of cyber methods and means of warfare* [45, с. 13];

- *capture*: It does not bear on the issue of whether or not destruction, damage, capture, or neutralization of the object will yield a definite military advantage [45, c. 11];

- *attack*: All other questions with regard to qualification as a military objective are addressed through application of the requirement to take precautions in attack (Rules 52-58) [45, c. 11];

- *injure*: Second, to qualify as cyber booby traps, codes or malware must be “designed, constructed, or adapted to kill or injure” [45, c. 18].

2. Терміни, утворені шляхом афіксації (префіксації та суфіксації):

- *survival*: We had yet to learn these things and implement survival tactics, which was what it came down to [43, c. 239];

- *commander*: What is required is sufficiently reliable information that would lead a reasonable commander to conclude the enemy is using the potential target for military purposes, that is, to make an effective contribution to military action [45, c. 12];

- *precautions*: As noted in Article 49(3) of Additional Protocol I, the provisions on precautions “apply to any land, air or sea warfare which may affect the civilian population, individual civilians or civilian objects on land [45, c. 32];

- *bombing*: Consider a situation in which the armed forces of State A are bombing military medical facilities in State B, which is not a Party to Additional Protocol I [45, c. 20];

- *starvation*: For the purposes of this Manual, the term “starvation” means deliberately depriving a civilian population of nourishment (including water) with a view to weakening or killing it [45, c. 32].

3. Терміни, утворені шляхом словоскладання:

- *demobilization*: However, disarmament, demobilization, and reintegration (DDR) does not resume, and fighting continues [43, c. 269];

- *Coastguard*: The Coastguard (Sea Guard) Division was able to save approximately 90% of its assets, but the majority of the personnel returned to Crimea [44, c. 59].

4. Абревіатури:

- *AFRC: the Armed Forces Revolutionary Council* [43, с. 268];
- *RSLMF: the Republic of Sierra Leone Military Forces* [43, с. 266];
- *SCSL: the Special Court for Sierra Leone* [43, с. 271];
- *OPCEN (operation center): A to visit the OPCEN was declined as it was indicated that staff could answer any questions* [44, с. 62];
- *UAV (unmanned aerial vehicle): The UKR Navy has made repeated requests for UAVs to the Armed forces GS without success despite ongoing European Reassurance Initiative (ERI) funding by US EUCOM to provide Tactical UAVs to the UKR Armed Forces* [44, с. 56];
- *IED (improvised explosive device): In 2014 they had to deal with 32000 incidents involving explosives / IEDs, including EODs within the ATO, but also 600 explosives in public locations* [44, с. 63].

Отже, створення однокомпонентних термінів здійснюється головним чином шляхом переосмислення значення слова загальнолітературної мови, застосування афіксації, словоскладання та використання абревіацій.

Багатокомпонентні терміни. До багатокомпонентних термінів належать термінологічні одиниці, які формуються шляхом поєднання кількох лексичних одиниць у словосполучення.

1. Двокомпонентні терміни (прикладами можуть бути *air interdiction, battle injury, battle management, boat space, bomb carrier, definitive care, denial measure, denied area, deployment order, desired perception, engagement authority, environmental considerations, essential care, establishing directive, estimative intelligence* тощо [33, с. 57]), утворені за схемами:

а) прикметник + іменник:

- *military forces: Stevens and Albert Margai are placed under house arrest by Brigadier David Lansana, the commander of the Republic of Sierra Leone Military Forces (RSLMF)* [43, с. 266];

- *military equipment: That was all he said; then he smiled and walked away, asking the other soldiers to strip us of our military equipment* [43, с. 157];

- *fierce attack*: Then we launched a second fierce attack to gain some control of the village. For more than twenty-four hours we retreated and attacked, using the arms and ammunition from those we had killed [43, c. 189];

- *a city soldier*: He was clearly a city soldier, well dressed and without a gun [45, c. 171];

- *neutral territory*: However, the party may not acquire network bandwidth, whether governmental or private, through actions on neutral territory or involving neutral platforms outside belligerent territory (Rules 91 and 92) [45, c. 11];

- *armed conflict*: A complicated case involves a system that generates imagery or location data for civilian use but that is also useful to the military during an armed conflict [45, c. 11];

- *military operation*: Consider the case of military forces requiring more network bandwidth to conduct military operations [45, c. 11];

- *collateral damage*: Incidental death or injury to civilians, or damage or destruction of civilian objects, is often termed “collateral damage” [45, c. 27];

- *military advantage*: The term “superfluous injury or unnecessary suffering” refers to a situation in which a weapon or a particular use of a weapon aggravates suffering without providing any further military advantage to an attacker [45, c. 16];

- *civilian object*: As a matter of law, status as a civilian object and military objective cannot coexist; an object is either one or the other [45, c. 11].

б) іменник + іменник:

- *rebel control*: The government has largely ceased to function effectively, however, and at least half of its territory remains under rebel control [43, c. 169];

- *innocent civilians*: But what kind of liberation movement shoots innocent civilians, children, that little girl [...] [43, c. 27];

- *border protection*: The State Border Guard Service of Ukraine is responsible for Border Protection and Control for Ukraine’s territory [44, c. 57];

- *ground target*: The system is capable of tracking ground targets (from animal/human to vehicles) and air targets up to 300 m [44, c. 60].

в) дієприкметник + іменник:

- *classified material: The MFA needs the capability to share classified material and conduct secure communications between its offices in Kiev, and its embassies, permanent missions and consulates around the world [44, с. 63].*

г) прикметник + аббревіатура:

- *Customary IHL (international humanitarian law) (A, 84): With regard to belligerent reprisals other than against the persons and objects enumerated in this Rule, the ICRC Customary IHL Study concludes that to be lawful reprisals [...] [45, с. 20].*

2. Трикомпонентні терміни (до прикладу, *act of mercy, acute radiation dose, acute radiation syndrome, administrative contracting officer, advanced ammunition depot, battle damage assessment, candidate target list, carrier air wing, carrier control zone, carrier strike group, case fatality rate, detainee collection point, detainee holding area, direct liaison authorized, force health protection, foreign intelligence entity, forward air controller* тощо [33, с. 57]), утворені за схемами:

а) прикметник + іменник + іменник:

- *former army friends: I was going to end up being a soldier again or my former army friends would kill me if I refused [44, с. 251];*

- *rapid reaction unit: When potential incursions are identified the team cue the Rapid Reaction Unit to investigate [45, с. 60].*

б) інші:

- *wrath of the fire: [...] nearby thatched roofs, increasing the wrath of the fire [43, с. 118];*

- *air defence radar: For instance, a cyber operation could occur in conjunction with another form of military action, such as a cyber attack on an installation's air defence radar during conventional strikes on that installation [45, с. 29];*

- *non-international armed conflict: This Rule is derived from the Mines Protocol and Amended Mines Protocol. It reflects customary international law in both international and non-international armed conflict [45, с. 29].*

Отже, у процесі аналізу було виявлено категорії термінів у військовому дискурсі: однокомпонентні та багатокомпонентні. Матеріалом дослідження визначено корпус англomовної військової лексики, який налічує 150 одиниць, виокремлених шляхом довільної вибірки з лексикографічних джерел, інтернет-ресурсів, інтернет-журналів та науково-популярної літератури. Кількісні показники структурної організації англomовної військової термінології представлено у табл. 2.1, табл. 2.2 та на рис. 2.1.

Таблиця 2.1

Структурні особливості військової термінології у розрізі
однокомпонентних та багатокомпонентних термінів

№ за пор.	Назва групи	Кількість	Питома вага, %
1	Однокомпонентні терміни	90	60%
2	Багатокомпонентні терміни	60	40%

Таблиця 2.2

Структурні особливості однокомпонентної військової термінології

№ за пор.	Назва групи	Кількість	Питома вага, %
1	Переосмислення	45	30%
2	Афіксація	54	36%
3	Словоскладання	18	12%
4	Абревіація	33	22%

Як бачимо з представлених таблиць і рисунка, більшу питому вагу у структурі проаналізованої військової термінології займає однокомпонентна (60%). При цьому, найбільше таких термінів формується шляхом афіксації (54 одиниці або 36%).

Серед багатокомпонентної військової термінології найбільша питома вага цієї термінології формується за схемою прикметник + іменник (62% досліджених термінів), а найменша — прикметник + абревіатура та категорія “Інші” (по 1% відповідно.)

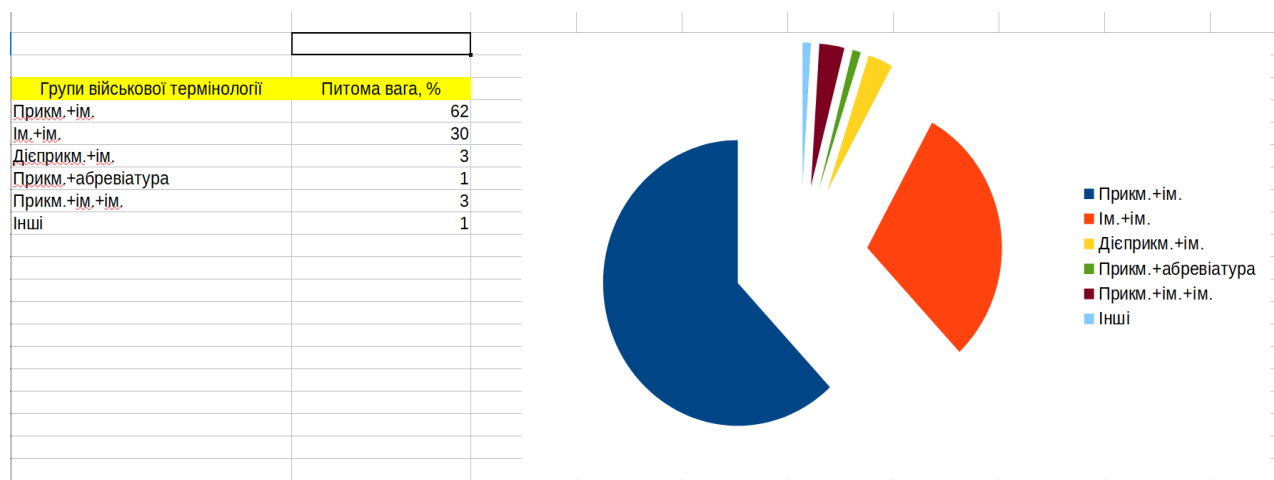

Рис. 2.1. Структурні особливості багатокomпонентної військової термінології

2.2. Тематичні групи військових термінів в англійській мові

Для повноцінного аналізу військової терміносистеми необхідно здійснити докладний огляд окремих рівнів лексики, зосереджуючись, зокрема, на її тематичних групах. Військові терміни можна класифікувати за конкретними тематичними категоріями. Виділимо основні із них:

1. Військові формування.

- *SOF* (*special operations forces*): «унікальний рід військ, військовослужбовці якого підготовлені за особливою програмою вишколу, до складу якого входять підрозділи і частини різних спеціальних служб, Видів збройних сил (сухопутних військ, авіації, флоту, морської піхоти тощо) та поліції, (міліції, жандармерії), внутрішніх військ, а також 30 антитерористичні підрозділи, які призначені для боротьби і знищення терористичних формувань, проведення спеціальних операцій, організації партизанської війни, диверсійних актів в глибокому тилу противника і виконання інших складних бойових завдань (мала війна)» [46];

- *Blue Force*: «дружні (і незважаючи на назву, також ворожі) збройні сили, що можуть бути відстеженні шляхом застосування систем GPS» [46].

- *GS* (*general staff*): «орган управління військами в мирний та воєнний час; являє собою групу офіцерів і завербованого персоналу, яка забезпечує

двосторонній потік інформації між командуючим офіцером і підлеглими військовими формуваннями» [46].

2. Військові приміщення:

- *on-board radio room*: «кімната в морському судні, призначена для внутрішніх комунікацій на борту судна, або між судном та його рятувальними шлюпками та рятувальними плотами під час військових операцій, або для зв'язку в межах групи суден» [46];

- *command and control*: «процес цілеспрямованого впливу командувачів (командирів), штабів на війська, що здійснюється для підтримки готовності військ до виконання завдань за призначенням, їх підготовки та успішного виконання ними завдань у ході ведення операції (бойових дій)» [46].

Військова база представляє собою об'єкт, що перебуває у власності та управлінні військових чи одного з їх підрозділів. Вона служить для зберігання військової техніки та обслуговування військового персоналу, сприяючи ефективності навчання та проведенню операцій. Військова база може бути використана як місце розміщення одного чи кількох підрозділів, а також може функціонувати як командний центр. Термін, який призначається для позначення військової бази, зазвичай вказує на вид військової діяльності, наприклад: Центральне розвідувальне управління (*CIA*), Центр тактичних операцій (*TOC*) тощо (*TOC did give you the authorization to move to demolition*).

3. Військова техніка:

- *UAV (unmanned aerial vehicle)*: «літальний апарат, який літає та сідає без фізичної присутності пілота на його борту» [46].

- *warship*: «корабель, який належить збройним силам будь-якої держави, має зовнішні розпізнавальні знаки державної належності, знаходиться під командуванням офіцера, який перебуває на службі уряду цієї держави та прізвище якого занесене до відповідного списку військовослужбовців, а також укомплектований екіпажем, який підпорядковується регулярній дисципліні» [46].

4. Озброєння (зброя представляє собою будь-який інструмент або пристрій, призначений для завдання шкоди або, навпаки, для самозахисту. Зазвичай вона використовується з метою підвищення результативності таких видів діяльності, як полювання, злочинність, самооборона та участь у військових конфліктах. У більш широкому контексті під зброєю можна розуміти будь-що, що використовується для отримання тактичних, стратегічних, матеріальних або ментальних переваг над противником чи ворожою ціллю):

- *munition*: «складова частина озброєння, безпосередньо призначена для враження живої сили противника, знищення його військової техніки, руйнування укріплень, споруд, а також виконання інших завдань (освітлення місцевості, задимлення, розкидання агітаційної літератури тощо)» [46];

- *IED (improvised explosive device)*: «вибухові предмети, вироблені індивідуально або групою осіб, завдяки хімічним сполукам різних компонентів, а також промислового виробництва, різної форми і розмірів, що за своїми характеристиками призначені для ураження людей, тварин, пошкодження різних об'єктів, техніки, будівель тощо дією вибухової хвилі чи уламків, які отримали напрямок руху в результаті їх термічного розкладу» [46];

- *weapon*: «сукупність технічних пристроїв та засобів, що застосовується для ураження живої сили противника, його техніки, спорудження та інших цілей під час ведення бойових дій; озброєння» [46].

5. Воєнні дії:

- *cyber attack*: «спроба реалізації загрози, дії військових або їх шкідливих програм, які спрямовані на захоплення інформаційних даних віддаленого комп'ютера супротивника, отримання повного контролю над ресурсами комп'ютера або на виведення системи з ладу» [46];

- *emergency response*: «нагляд за забезпеченням техногенної та природної безпеки, організують проведення роботи із запобігання надзвичайній ситуації (НС) техногенного та природного походження і реагування у разі їх виникнення з метою захисту населення і довкілля, зменшення матеріальних втрат» [46];

- *armed conflict*: «збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт); один з видів воєнного конфлікту (іншим видом є війна); у край гостра форма вирішення протиріч між державами, що характеризується двостороннім застосуванням збройних сил» [46].

- *military operation*: «сукупність узгоджених й взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем й часом одночасних і послідовних битв, бойових та спеціальних дій, ударів, маневру та дій військ (сил), що проводяться на театрі воєнних дій або стратегічному (операційному) напрямі за єдиним замислом і планом для вирішення стратегічних, оперативних завдань у визначеному районі у встановлений період часу» [46].

6. Військові стратегії і тактики:

- *briefing*: «короткий публічний виступ, на якому учасники певних подій або заходів надають інформацію про поточний перебіг справ, позиції сторін, повідомляють раніше невідомі деталі та відповідають на питання журналістів» [46];

- *tactic*: «наймасовіша галузь та найстаріша складова (як і стратегія) воєнного мистецтва, що охоплює теорію і практику підготовки і ведення бою підрозділами, частинами, з'єднаннями» [46];

- *perfidy*: «одне з діянь, що порушують міжнародні закони війни; форма обману, вчиненого у порушення загальноприйнятих норм порядності для досягнення військової переваги» [46].

Іншими тематичними групами також можуть бути: території, на яких відбуваються воєнні дії, системи військового зв'язку, цілі військових операцій, цивільні об'єкти та особи, воєнні документи тощо.

Не менш важливими є терміни, пов'язані з комунікаціями та зв'язком у військових операціях. Ці терміни включають в себе слова, які описують системи зв'язку, командні центри, шифрування та передачу інформації, наприклад, *radio*

communication (“радіозв'язок”), *encryption* (“шифрування”) та *command center* (“командний центр”).

Основні тематичні групи термінів військового дискурсу представимо на рис. 2.2.

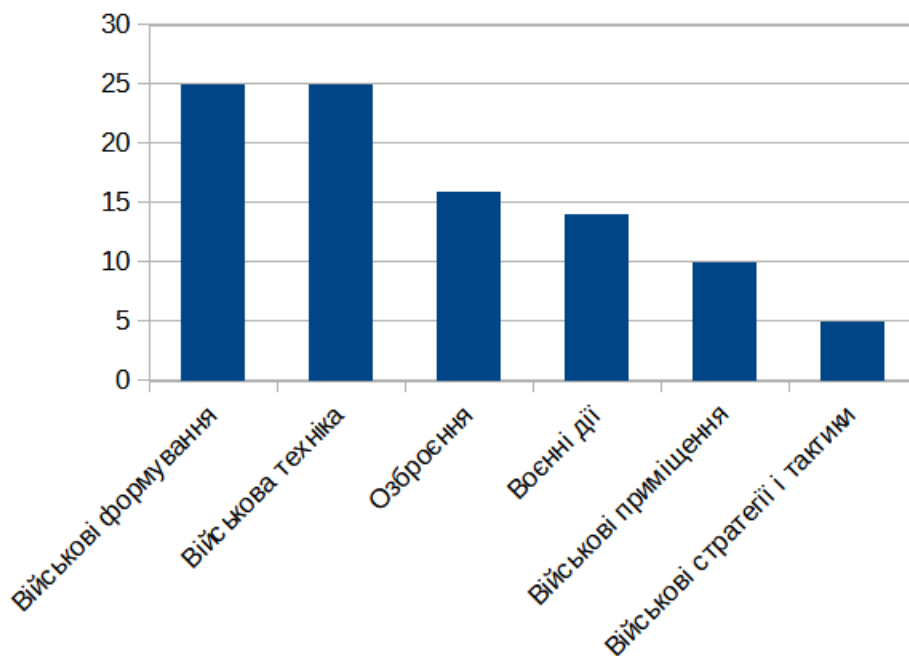

Рис. 2.2. Питома вага тематичних груп військових термінів, %

Насамкінець варто зауважити, що класифікація, про яку йшлося вище, є умовною, оскільки багато військових термінів можуть відноситися до декількох тематичних груп. Наприклад, термін *tank* (“танк”) можна віднести до груп “військове майно” і “військова техніка”.

Більше того, військова термінологія постійно розвивається і змінюється, оскільки військова техніка і тактика постійно удосконалюються. Наприклад, у ХХ столітті з'явилися такі нові військові терміни, як *nuclear weapon* (“ядерна зброя”), *missile* (“ракета”), *drone* (“безпілотник”) тощо.

2.3. Вплив історії та культури на структурно-семантичні особливості військової термінології

Військова термінологія охоплює широкий спектр понять, пов'язаних з військовою справою, від організації і тактики роботи військ до озброєння та військової техніки. Історія та культура, безперечно, впливають на структурно-семантичні особливості військової термінології в англійській мові в декількох аспектах.

1. Принципи "суперництва" і "соціальної згуртованості":

- принцип "суперництва":

Мюррей у своїх дослідженнях підтверджує, що зміни в мові військових відбуваються відповідно до більш глобальних тенденцій. Проте його дослідження не обмежується цією констатацією. Виявляється, що моряки та пілоти морського флоту володіють власним спеціалізованим словником. Тим не менше, Мюррей вказує на те, що цей словник має лише обмежену кількість спільного з військовим жаргоном, яким користуються службовці в піхоті чи механізованих військах [47].

Мюррей вказує, що, навіть при урахуванні загального та традиційного суперництва між сухопутними військами та військово-морським флотом, дивно, що представники обох видів військ практично не мають спільної лінгвістичної спільноти. Зважаючи на те, що вони виконують або майже аналогічні маневри у повітрі, використовують ідентичне обладнання та дотримуються подібних інструкцій з ведення бою, очевидно, що внутрішні правила та звички настільки проникли у колективний розум військових, що виникла діалектна різниця між різними родами військ.

Суперництво між різними видами військ не є новим явищем. Наприклад, розглянемо термін "піхота" (*infantry*). Уейн А. Сілкетт пояснює, що «хоча точний момент виникнення терміну "немовля" (*infant*) для опису піхотинців невідомий, ймовірно, цей термін був придуманий кавалерією з метою насмішок». Кавалеристи, які мали відношення до лицарства, знаті, влади та аристократії, їздили верхи і, ймовірно, за принципами порівняння, створили просту аналогію, в якій піхота, яка рухалася лише ногами та не могла нести

власний багаж і провізію, прирівнювалася до немовлят, тоді як кавалерія вважалася дорослою армією [47].

- принцип "соціальної згуртованості".

Очевидно, що організація збройних сил, яка базується на підрозділах та системі різних видів військ, сприяє багаторічному суперництву між ними, свідомо та несвідомо культивує це, що сприяє росту продуктивності військового сленгу. Крім того, створення спеціальних військових словників, включаючи сленгові, дозволяє ідентифікувати членів конкретної групи всередині неї та їх позицію всередині цієї групи. Навпаки, це дозволяє ідентифікувати членів інших груп та їх реальне ставлення до цієї групи, створюючи чи підсилюючи соціальну єдність та згуртованість військ за допомогою лінгвального методу.

2. Нові технології і лінгвістична економія:

Існують також інші чинники, які впливають на розробку нової військової термінології. Зокрема, розвиток технологій та широке використання комп'ютерних та інформаційних технологій швидко породжують нові терміни, а деякі групи військового персоналу вже навіть не використовують застарілу термінологію в щоденному службовому дискурсі. Крім того, виникають нові слова для досягнення лінгвістичної економії, або зменшення складності мови для позначення конкретного поняття або дії до одного слова чи фрази. Прикладами такої лінгвістичної економії є використання терміну *backseater* замість повної назви - "офіцер радіолокаційного перехоплення", або використання виразу *huffer cart* замість описового визначення - "невеликий транспортний засіб, який використовується для вдування повітря в двигуни бомбардувальника для їх запуску" [47].

При огляді словників військової термінології виразно виявляється гумористична природа військової мови, особливо в її неофіційному стилі вираження. Це вказує на ще один визначний фактор впливу та розвитку військового сленгу: намагання знизити психологічний напруженість, особливо під час бойових дій, через застосування гумору. Наприклад, Мюррей зауважує, що пілоти морського флоту "виявляють іронію в своєму кращому вигляді".

Номінальне значення слова *loiter* - блукати без конкретної мети або повільно рухатися - застосовується пілотами літаків-винищувачів для назви повільних та маломаневрених літаків, що рухаються небом зі швидкістю вдвічі більшою, ніж швидкість звуку. Цей термін є яскравим прикладом гумористичного застосування.

Інші терміни, такі як *shit-hot* - що означає найкращого пілота, *Top gun esque* - опис стилю, схожого на героя з фільму, та *wargasm* - надзвичайна патріотична емоційна реакція на війну, схожа на найвище задоволення - є досить гумористичними термінами. Крім того, терміни, такі як *unwelcome visit* для "вторгнення" і *sparrow* для "ракети типу повітря-повітря", хоч і не несуть у собі гумористичний елемент, лінгвістично виконують функцію попередження про небезпеку бойових ситуацій [30, с. 68].

Зауважимо, що культура впливає на структуру військової термінології в англійській мові, зокрема, у таких аспектах:

- запозичення - військова термінологія англійської мови включає в себе багато запозичень з інших мов, зокрема, з латинської, французької, голландської та інших мов. Це пов'язано з тим, що військова справа є однією з найстаріших галузей людської діяльності, і термінологія цієї галузі розвивалася протягом багатьох століть, зазнаючи впливу різних культур. Наприклад, такі терміни, як *army* ("армія"), *navy* ("флот"), *air force* ("повітряні сили"), *cavalry* ("кавалерія"), *infantry* ("піхота") є запозиченнями з латинської мови.

- термінологізація - культура також впливає на термінологізацію, тобто процес утворення нових термінів. Наприклад, у англійській мові термін *drone* ("безпілотник") утворився від слова "drone", яке має значення "трутень". Це пов'язано з тим, що безпілотники, як і трутень, є безстатевими і не беруть участь у розмноженні.

- синтаксис - культура також впливає на синтаксис військової термінології в англійській мові. Наприклад, у англійській мові терміни, що позначають військові звання, часто використовуються з артиклем *the*, наприклад, *the general*

(“генерал”), the colonel (“полковник”). Це пов'язано з тим, що в англійській культурі військові звання мають високий статус і шануються.

Культура впливає також і на семантику військової термінології в англійській мові, причому в декількох аспектах:

1. Символіка - військова термінологія часто має символічне значення. Наприклад, у англійській мові слово *eagle* (“орел”) часто використовується як символ військової сили і могутності.

2. Емоції - військова термінологія може нести в собі емоційне навантаження. Наприклад, у англійській мові слово *war* (“війна”) має негативне значення, пов'язане з насильством і загибеллю людей.

3. Ціннісні орієнтири - військова термінологія може відображати ціннісні орієнтири культури. Наприклад, у англійській мові слово *honour* (“честь”) часто використовується в контексті військової служби, що відображає важливість честі і гідності в англійській культурі.

Історія також має значний вплив на структурно-семантичні особливості військової термінології в англійській мові:

1. Використання запозичень

Багато військових термінів в англійській мові є запозиченнями з інших мов, зокрема з латини, французької, голландської, німецької та інших. Це пов'язано з тим, що історія Англії була тісно пов'язана з історією інших країн, які часто вступали в військові конфлікти. Наприклад, такі терміни, як *army* (“армія”), *navy* (“флот”), *castle* (“замок”), *knight* (“лицар”) є запозиченнями з латини.

2. Розвиток і вдосконалення військової техніки

Розвиток і вдосконалення військової техніки призвело до появи нових військових термінів. Наприклад, такі терміни, як *tank* (“танк”), *aircraft* (“літак”), *missile* (“ракета”) були створені в ХХ столітті.

3. Вплив військових конфліктів

Військові конфлікти також впливають на розвиток військової термінології. Наприклад, такі терміни, як *trench warfare* (“траншейна війна”), *blitzkrieg*

(“блискавична війна”), *nuclear war* (“ядерна війна”) були введені у вжиток під час Першої світової війни, Другої світової війни та Холодної війни.

4. Семантичні особливості військової термінології

Семантично військова термінологія може бути конкретною або абстрактною. Конкретні терміни позначають конкретні військові поняття, наприклад, *tank* (“танк”), *aircraft* (“літак”), *bullet* (“куля”). Абстрактні терміни позначають абстрактні військові поняття, наприклад, *war* (“війна”), *peace* (“мир”), *victory* (“перемога”).

Культура та історія значно впливають на структурно-семантичні особливості військової термінології в англійській мові за різними напрямками. Це пов'язано з тим, що військова справа є важливою частиною культури будь-якого суспільства, і військова термінологія відображає ціннісні орієнтації, традиції та звичаї культури, а також історичний розвиток.

Висновки до розділу 2

1. Вивчення структури військової термінології через аналіз розкриває певні закономірності, сприяючи полегшенню сприйняття цієї специфічної лексики. Згідно з цією структурою, терміни, пов'язані з військовою сферою в англійській мові, поділяють на однокомпонентні та багатокомпонентні.

Однокомпонентні терміни представляють собою слова, що формуються з використанням загальнолітературних слів шляхом переосмислення або словотвору. Їх можна створити за допомогою переосмислення загальних слів, афіксації (префіксації чи суфіксації), словоскладання або аббревіатур.

Багатокомпонентні терміни є термінологічними одиницями, які формуються за допомогою поєднання кількох лексичних одиниць у словосполучення. Вони можуть бути двокомпонентними, трикомпонентними тощо.

У корпусі англомовної військової лексики, який налічував 150 одиниць, виокремлених шляхом довільної вибірки з лексикографічних джерел, інтернет-ресурсів, інтернет-журналів та науково-популярної літератури, нами було

визначено таку пропорцію — однокомпонентні терміни — 60%, багатоконпонентні — 40.

2. Військові терміни групуються за різними тематичними категоріями, такими як військові формування, приміщення, техніка, озброєння, воєнні дії, стратегії і тактики. Іншими можливими тематичними групами є території воєнних дій, системи військового зв'язку, цілі військових операцій, цивільні об'єкти та особи, воєнні документи тощо. Ці терміни включають в себе слова, які описують системи зв'язку, командні центри, шифрування та передачу інформації, наприклад, *radio communication* (“радіозв'язок”).

Зауважимо, що військова термінологія постійно розвивається і змінюється, оскільки військова техніка і тактика постійно удосконалюються. Наприклад, у ХХ столітті з'явилися такі нові військові терміни, як *nuclear weapon* (“ядерна зброя”) чи *drone* (“безпілотник”) тощо.

3. Культурні впливи визначають структуру військової термінології в англійській мові в різних аспектах, таких як запозичення, термінологізація та синтаксис. Крім того, культура має вплив на семантику військової термінології в англійській мові в декількох відношеннях. Наприклад: символіка - військова термінологія часто несе символічне значення, відображаючи особливості культури, емоції - військова термінологія може мати емоційне навантаження, що віддзеркалює певні аспекти культурного сприйняття, ціннісні орієнтири - терміни військової термінології можуть відображати ціннісні аспекти культури. Наприклад, в англійській мові слово *honour* (“честь”) часто використовується в контексті військової служби, що віддзеркалює важливість честі і гідності в англійській культурі.

РОЗДІЛ 3

СЛОВОТВІРНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ

3.1. Словотвірні особливості англійської військової термінології

Під словосполученням "військовий термін" слід розуміти "спеціальний термін, що має просту або складну формальну структуру (словосполучення) та пов'язаний із певним поняттям у сфері військової справи, таких як військова наука, техніка, життєдіяльність військ і інше, і містить сему "військовий" чи "бойовий" [48, с. 107]. Ми також вважаємо, що до спеціальної військової лексики включаються номенклатурні одиниці (номени та оніми), які становлять сукупність спеціальних назв, що відображають певні поняття та уточнюють предметні зв'язки, прикладами можуть бути *B-52* – "американський бомбардувальник", *Cobra* – "американський гелікоптер-винищувач".

Термінологічна лексика відділяється від субстандартної, яка включає лексичні та фразеологічні одиниці, що формуються на основі єдиного функціонально-семантичного критерію – охарактеризовують сферу неофіційного професійного спілкування військових. У англомовних словниках такі вирази мають лексикографічні маркери *informal*, *slang* (наприклад, *hooch* (infml) – "імпровізоване укриття, захист від вогню супротивника", *civvy* (sl) – "цивільний"). Ми розглядаємо термін "військовий сленг" як найширше поняття серед інших категорій субстандартної лексики та дотримуємося англомовної лексикографічної традиції, тому використовуємо терміни "військовий сленг", "військові сленгізми" та "військова субстандартна лексика" як синоніми.

Слова та вирази, які відображають поняття, пов'язані із війною як соціально-політичним явищем та її сутністю, такі, як збройна боротьба і основні методи ведення війни, розподіляються за різними тематичними групами. Під ними розуміють лексичні та фразеологічні одиниці, які об'єднуються навколо певних тем і не обов'язково мають загальну ідентифікуючу (ядрену) сему, як визначено У. Вейнрейхом [49, с. 120].

Проведення діахронічного аналізу військової лексики включає розподіл лексичних та фразеологічних одиниць за конкретними синхронними зрізами. Цей поділ ґрунтується на зовнішньомовних та внутрішньомовних ознаках змін у військовій термінологічній та нетермінологічній лексиці, зокрема, на виокремленні періодів часу, які характеризуються значущими трансформаціями, відмінними від періодів відносної стабільності. Зазначено, що формування великої кількості лінгвальних інновацій співпадає з історичними моментами різких змін у суспільстві, зокрема, з періодами війн і військових конфліктів у ХХ–ХХІ столітті з участю британських і американських військ.

У ході історичного розвитку військової лексичної системи виникає основна лексика, яку називають ядерною. Основні критерії для визначення ядерних лексичних одиниць включають їх загальне використання, стилістичну нейтральність, стійкість, багатозначність, непохідність за змістом, а також фразеологічну активність [50, с. 98]. До ядерної військової лексики належать такі слова, як *weapon, fight, fire, war, kill, battle, defense, mine* у значенні "міна, вибуховий пристрій", *gun, grenade, bomb* [51, с. 135]. Ці лексеми є основою для утворення похідних слів у військовій лексичній системі з кінця ХІХ до початку ХХІ століття. Загалом, з усієї кількості нових слів у військовій лексиці приблизно 9%, сформувалися на основі ядерних лексем, що свідчить про важливу роль ядерної лексики у розвитку військової лексичної системи.

Військова термінологія, яка є однією з найстаріших галузей людського знання, тісно переплетена з загальноновживаною лексикою. Окремі військові терміни виникають на основі слів загальнолітературної мови, і цей процес відомий як термінологізація. Слова загальноновживаної лексики, головним чином, використовуються для назв дивізій та військових підрозділів (наприклад, *Blackhawk*), а також для класів зброї (наприклад, *Predator*). Ці номенклатурні елементи виконують "впізнавально-етикетуєчу" функцію [48, с. 108].

Загальноновживана лексика виступає важливим джерелом для створення військових сленгізмів. Шляхом перенесення значень ці загальноновживані слова входять в сферу військової субстандартної лексики, формуючи військові

семантичні сленгізми. Цей перенос відбувається за допомогою метафоризації (наприклад, *chatterbox* - "кулемет"). Метонімія (*the brass* - "генералітет") та синекдоха (*brains* - "офіцер розвідки") обмежено використовуються при формуванні нових військових лексичних одиниць. Багато сленгізмів мають різні відтінки емоційного забарвлення (жартівливі, іронічні, насмішливі, зневажливі, презирливі).

Взаємодія між військовою та загальноживаною лексикою має консубстанціональний характер. Військова лексика не лише поповнюється за рахунок загальноживаної, але також може переходити в сферу загальноживаної лексики завдяки детермінологізації. У цьому процесі поняття, що передається терміном, спрощується; наприклад, слово "*bombshell*" отримує нове значення - "щось або хтось, що/хто створює неочікуваний сенсаційний ефект". Внаслідок транстермінологізації військова лексика проникає в різні сфери людської діяльності, такі як економіка, політика, техніка, медицина та інші. Більшість нових лексичних і фразеологічних одиниць, що досліджуються нами, формуються на основі ключових лексем, таких як *war*, *kill*, *bomb*, *gun*, і відносяться до сфер бізнесу, політики, медицини, правопорядку тощо (наприклад, *price war* - "комерційне змагання між фірмами, при якому одна з них знижує ціни з метою вилучення конкурента", *bombed out* (sl) - "під впливом наркотиків").

Нові терміни, що виникають завдяки скороченню, формуються на основі існуючого лексико-граматичного матеріалу та відповідають закономірностям словотворення англійської мови. Цей процес включає в себе виключно структурні зміни лексичних одиниць. У нашому дослідженні виокремлюємо різні типи військових скорочень, такі як: 1) ініціальні аббревіатури, що включають алфавітні аббревіатури (*GCI* – *Ground Controlled Interception*), звукові аббревіатури (акроніми) (*JATO* – *Jet-assisted take off*), звуко-літерні аббревіатури (*FRAGO* – *Fragment of an Order*), літерно-звукові аббревіатури (*JDAM* – *Joint Direct Attack Munition*); 2) складові скорочення (*recon* < *reconnaissance*).

У процесі формування нових термінів військової сфери виявляють найбільшу активність такі структурні елементи: префікси (*aero, anti-, counter-, cyber-, de-, e-, Euro-, info-, mega-*); суфікси (*-able, -ee, -er, -ette, -ize, -ist, -y*); "афіксоїди" (за визначенням С.М. Єнікєєвої): *heli-, para-, -happy*. Визначення статусу афіксів і афіксоїдів ґрунтується на визначеннях, які подають англomовні словники [52].

Деякі терміни військової лексики формуються шляхом використання афіксів, таких як *anti, non-, super-, de-, re-, pre-, over-, aero-, counter-, -er, -able, -ize*. Протягом періоду від 1940-х до 80-х років з'являються нові слова з афіксоїдами *para-, heli-* (*parabomb, heliborne*), суфіксом *-y* (*blitzy, blitzeé (sl)*), а також словотворчим елементом *-happy* (*bomb-happy*). Процес утворення нових слів із суфіксами *-ist, -ette* (*nuclearist, sailorette*), елементом *-o* (*ammo*) має нерегулярний характер.

Починаючи з 1950-х років, префікс *mega-* (*megadeath*) активно використовується у творенні нових термінів. У кінці ХХ – на початку ХХІ століття у військовій термінології починають діяти "нові" префікси, такі як *Euro-, cyber-, info-, e-* (*Euromissile, cyberwar, infowar, e-bomb*).

У першій половині ХХ століття афіксація виявилася одним із найпродуктивніших методів словотворення в рамках військової терміносистеми та військової субстандартної лексики. Активність застосування цього методу дещо зменшилася наприкінці ХХ століття.

Зазначимо, що конверсія - це перехід слова з однієї частини мови в іншу без зміни його форми. Конверсія також є поширеним способом утворення військових термінів. Наприклад, такі терміни, як *to attack* ("атакувати"), *to defend* ("захищати"), *to surrender* ("здаватися") є дієсловами, утвореними від іменників *attack* ("напад"), *defense* ("оборона"), *surrender* ("здавання").

Ленд-лексика (*Lend-Lease Vocabulary*). У військовому жаргоні часто використовуються терміни, що позначають позики чи матеріальну допомогу від інших країн. Наприклад, "*lend-lease*" вказує на програму допомоги США союзникам під час Другої світової війни.

Отже, протягом XX – початку XXI століття визначальним методом формування слів у військовій лексиці залишається словоскладання. Загалом, 57% нових термінів у військовій термінології та 54% в субстандартній лексиці виникають шляхом словоскладання. Модель словотвору $n + n > N$ надає широкі можливості для номінації об'єктів та явищ дійсності, їх характеристичності та асоціації з двома об'єктами, що визначаються. Ця модель має кілька варіацій: $n + n \rightarrow N$ (*airburst*), $(n + n) + n \rightarrow N$ (*bunker-buster bomb*), $n + (n + n) \rightarrow N$ (*death ray-bomb*), $n's + n \rightarrow N$ (*aircraftsman*), $n + n\ er \rightarrow N$ (*al-Qaeda fighter*), $n + n\ ing \rightarrow N$ (*mouseholing*).

Серед нових складних військових слів особливо поширені лексичні одиниці, сформовані за моделлю $adj + n \rightarrow N$. Цей тип словоскладання займає друге місце за кількістю лінгвальних новацій. Модель $adj + n \rightarrow N$ є продуктивною як у сфері військової термінології, так і в субстандартній лексиці (*general war, stupid missile (sl)*).

Однією з проблем словотвору англійської військової термінології сьогодні є складність і багатогранність військової справи. Військова термінологія охоплює широкий спектр понять, пов'язаних з організацією і тактикою роботи військ, озброєнням і військовою технікою, військовими діями та іншими аспектами військової справи. Це призводить до того, що військова термінологія часто буває багатослівною і складною для запам'ятовування.

Іншою проблемою словотвору англійської військової термінології є динамічність цієї галузі лексики. Військова справа постійно розвивається, і разом з нею розвивається і військова термінологія. З'являються нові військові терміни, старі терміни можуть втрачати своє значення або змінювати його. Це призводить до того, що військова термінологія часто буває нестійкою і складною для вивчення.

Особливою проблемою словотвору англійської військової термінології є багатомовність цієї галузі лексики. Військова термінологія часто утворюється за допомогою запозичень з інших мов, зокрема з латини, французької,

нідерландської, німецької та інших мов. Це призводить до того, що військова термінологія часто буває незрозумілою для осіб, які не володіють цими мовами.

Нині вчені і практики працюють над вирішенням проблем словотвору англійської військової термінології. Вирішивши їх, можна зробити цю термінологію більш зрозумілою і доступною для загалу.

3.2. Функції англомовної військової лексики

Продовжує залишатися актуальною проблема визначення функцій терміну. Багато вчених аналізують термін, виходячи з його єдиноначальності, відсутності синонімії та вираження лише іменником. Більшість експертів у галузі термінознавства визначають дві основні функції терміну: номінативну і дефінітивну [53, с. 394]. Декілька вчених, таких як В.М. Лейчик та А.В. Лємов, приписують термінам інші функції, враховуючи сферу їх застосування. Важко погодитися із твердженнями про єдиноначальність, оскільки термін підпорядковується мовним законам та зазнає змін в залежності від умов і сфери використання.

Першовідомою і основною функцією, що характерна для всіх термінів, є номінативна або репрезентативна функція, що полягає у визначенні певних понять, предметів, явищ і т.д. Реалізація номінативної функції у військовому терміні виявляється у вказівці конкретного поняття в рамках військової сфери, таких як озброєння, технічне забезпечення армії, визначення особового складу, номінація військових операцій і т.д. Важливо пам'ятати, що функціональний аспект терміну залежить від сфери його використання, тому слова та словосполучення у терміносистемі можуть виконувати кілька різних функцій. Номінативна функція переважно є характерною для військових однокомпонентних термінів у технічних та офіційно-ділових текстах. Наприклад, у реченні *"The launch tube houses the missile"* [54, с. 24], термін *"missile"* у контексті технічного жанру виконує номінативну функцію. Описана функція охоплює всі загальновійськові терміни, де обсяг поняття визначає клас об'єктів – денотат.

Другою основною функцією військового терміну є сигніфікативна. Ця функція передбачає можливість терміну виражати відмінні риси та конкретне поняття про певний клас предметів. У межах аналізу військових термінів сигніфікативна функція виявляється головним чином у багатокомпонентних та багатозначних термінах. Ми розглядаємо сигніфікативну функцію терміну як його здатність формувати визначення, тобто називати та виражати поняття. Отже, ми не виокремлюємо дефінітивну функцію військового терміну, оскільки ця характеристика вже врахована у реалізації сигніфікативної функції. Характерною рисою виявлення цієї функції у військовому терміні є його дефінітивність, наявність синтаксичних зв'язків та, у певних випадках, метафоричне значення. Дефінітивність терміна можна відслідковувати за наступним прикладом: *“Depress the push-to-talk switch on the handset or the back of the radio to transmit and release it to listen”* [55]. Сполучення слів *“push-to-talk switch”* включає денотат *“switch”* та уточнювальний вираз *“push-to-talk”*, який описує принцип дії пристрою та виступає сигніфікатом.

Ще однією характеристикою, яка є властивою військовим термінам, є комунікативна функція. Головним контекстом для реалізації цієї функції є сфера військової професійної комунікації. Основна мета комунікативної функції полягає у передачі між суб'єктами конкретної інформації з встановленням взаємозв'язку. У військовій термінології виділяють лексеми, створені за принципом фонетичного алфавіту НАТО. Практично всі слова, що відповідають фонетичному алфавіту, вважаються термінами, оскільки мають всі його характеристики, такі як наявність чіткої дефініції, системність та емоційну нейтральність. Ці терміни використовуються виключно у сфері усного мовлення, зокрема в радіоповідомленнях, для спрощення написання складних слів та мінімізації можливих помилок.

Наприклад, розглянемо речення, в якому пояснюється вживання терміну *“Roger”*: *“When a soldier or a radio operator said “Roger” after receiving a transmission, he was simply saying “R” for “received”* [56]. Тут термін *“Roger”*

виконує виключно комунікативну функцію, оскільки він не номінує конкретних понять та є емоційно нейтральним".

Важливо зауважити, що приклади використання терміну подаються в контексті речення, оскільки саме оточення терміну дозволяє визначити його функцію. Це стає ключовим аспектом при розгляді наступної функції - прагматичної. За щодо наукових досліджень загальної природи термінів, вчені не відносять прагматичну функцію до термінологічних одиниць, розглядаючи її як вторинну у порівнянні з основною функцією - комунікативною [58, с. 198].

Між текстами військової тематики можна виділити основні стилі прагматичного функціонування: художній та публіцистичний. В основному, у цій категорії розглядають матеріали з авторською думкою, і тому прагматичний потенціал складає значну частину вмісту такого військового тексту. Якщо аналізувати військовий термін через призму художнього твору, то його основною функцією буде прагматична, оскільки він сприяє формуванню образності. Наприклад, у творі Ернеста Хемінгуея "Прощавай, зброє!" можна помітити активне використання загальновійськової термінології в мові героїв роману та описі подій. Розглянемо розмову двох солдатів: "*Who goes to the attack?*" *asked Gavuzzi. "Bersaglieri."* "*All bersaglieri?*" "*I think so.*" "*There aren't enough troops here for a real attack*" [57, с. 52]. Слова *bersaglieri*, *attack* і *troops* виконують прагматичну функцію, адже вони стають складовими частинами для підсилення висловлення авторської думки та формування оригінального художнього образу.

Під час загострення збройних конфліктів військова термінологія поширюється широко як у розмовній, так і в літературній мові. Багато слів і виразів із сфери військового офіційного мовлення, що використовуються у військових документах та бойових статутах, перетікають на сторінки газет і журналів, стаючи зрозумілими для широкого загалу мовців. Важливим засобом впливу на реципієнта у військовій лексиці є використання дієслівно-іменних словосполучень з метою точного опису бойової міці армії. Це виявляє

маніпулятивну функцію, що полягає в навіюванні та стимулюванні населення до різних роздумів та дій.

Прикладом маніпулятивної функції військової термінології може служити термін *surgical strike* (“хірургічний удар”). Цей термін використовується для позначення військового удару, який спрямований на конкретну військову ціль і не завдає шкоди мирним жителям. Однак насправді, навіть так званий “хірургічний удар” може призвести до значних людських жертв і матеріальних збитків. Наприклад, під час “хірургічного удару” США проти Сирії в 2017 році загинули десятки мирних жителів.

Використання терміна "*surgical strike*" є маніпулятивним, оскільки він створює враження, що військовий удар є точним і гуманним. Цей термін може використовуватися для того, щоб виправдати військову агресію і приховати її реальні наслідки.

Іншим прикладом маніпулятивної функції військової термінології є термін *collateral damage* (“супутні втрати”) [53, с. 394]. Цей термін використовується для позначення людських жертв і матеріальних збитків, які виникають внаслідок військових дій, але не є їх безпосередньою метою.

Використання терміна "*collateral damage*" є маніпулятивним, оскільки він знімає відповідальність з військового керівництва за втрати, які виникають внаслідок його дій. Цей термін може використовуватися для того, щоб приховати реальний масштаб людських жертв і матеріальних збитків, які завдають військові дії.

Особливу функцію, яка є властивою термінам, розглянув мовознавець А.В. Лемов. Він виокремлює компресійну функцію, яка полягає в скороченні, концентрації та компресії професійного знання про поняття чи предмет [58, с. 198]. Для багатьох військових термінів існують відповідні скорочення, які навіть вживаються частіше за повний варіант, наприклад: *NVS*, *NBC weapons*, *HIMARS*, *NASAMS*. Скорочення термінів зустрічаються в усіх текстах військової тематики, тому компресійна функція виступає однією з основних характеристик військового терміну.

Військовий дискурс часто асоціюється із наказами та командами. Справді, військові команди є особливим видом військової лексики, які мають знаковий характер. Більшість військових команд є термінами, вживаними у певній інтонації та умовах, що спонукають реципієнта до відповідних дій. Для цього виду лексики характерна директивна або спонукальна функція, що реалізується переважно в усному мовленні, наприклад: *“Cannon!” shouted the unit’s commander, nicknamed “Student,” putting his hands to his ears [59].*

Військова термінологія виконує також функцію інформування і спричинення емоційного впливу на читача, використовуючи такі засоби, як експресивність, термінологія, неологізми та сленг. Це дозволяє ефективно, точно і лаконічно висловлювати думки, привертати увагу і гармонійно поєднувати стандарт і експресію для досягнення конкретних комунікативно-прагматичних цілей.

Наприклад, термін *tank* (“танк”) точно і зрозуміло позначає бойову броньовану машину, призначену для прориву оборонних рубежів. Термін *aircraft* (“літак”) позначає літальний апарат, який може використовуватися для пересування людей і вантажів, а також для ведення бойових дій. Термін *missile* (“ракета”) позначає безпілотний літальний апарат, який може нести бойовий заряд.

Якщо у тексті використовуються такі терміни, як *armistice* (“перемир'я”), *cease-fire* (“призупинення вогню”), *casualties* (“військові втрати”), то вони дозволяють зрозуміти, що відбулося в ході військового конфлікту.

Результати аналізу військових термінів у текстах військової тематики у контексті їх розподілу за вищеописаними функціями подаємо у табл. 3.1. При цьому під час визначення функцій терміну були враховані умови його застосування, що призвело до того, що деякі терміни мають дві або більше функцій.

Таблиця 3.1

Питома вага військових термінів відповідно до функцій, які вони виконують

№ за пор.	Назва функції	Кількість	Питома вага, %
1	Номінативна	38	25
2	Сигніфікативна	60	40
3	Комунікативна	11	7
4	Прагматична	26	17
5	Маніпулятивна	5	3
6	Компресійна	12	8
7	Спонукальна	6	4
8	Інформаційна	83	55

Як бачимо з таблиці, інформаційна і сигніфікативна функції займають найбільшу питому вагу у досліджуваній вибірці військових термінів (55% та 40% відповідно). Незначна частка належить спонукальній, а також маніпулятивній функціям, хоча остання під впливом військових дій в Україні зростає.

3.3. Лексичні інновації у структурі англомовної військової термінології

В сучасних лінгвістичних колах широко відомо, що термін "неологізм" або "лексична інновація" охоплює різноманітні явища на лексико-семантичному рівні мови. Проблеми, пов'язані з вивченням неології, стають особливо важливими в контексті нових тенденцій у розвитку сучасної англійської мови. Усі визначення терміну "інновація" в основному базуються на концепції процесу створення, освоєння і поширення нового явища.

Українські мовознавці Ю. Зацний та А. Янков використовують термін "лексичні інновації" для опису слів або словосполучень, що з'являються в мові протягом певного періоду часу. Ці елементи вважаються новими або представляють нові відтінки значень слів, поступово інтегруючись у систему мови. Також до лексичних інновацій вони відносять нові запозичення з інших мов або діалектів, а також актуалізацію раніше непродуктивних лексичних одиниць [60, с. 252].

Вітчизняна лінгвістика використовує два типи лексичних інновацій залежно від способу їх введення в мову: лексичні (новоутворення або запозичення) та семантичні (нові значення вже відомих слів). Особливу увагу приділяється okazіоналізмам у сфері неології, які представляють собою індивідуально-авторські новоутворення або нові значення відомих слів, включаючи стилістичні неологізми.

Серед методів створення неологізмів виділяють креацію, деривацію різних типів (морфологічну і неморфологічну), калькування, запозичення, актуалізацію застарілих слів або одиниць з різних терміносистем, жаргонів, аргю та інше. Формування нових значень відбувається за допомогою метонімізації, метафоризації, семантичної конденсації, каламбуру.

Внаслідок інноваційних трансформацій у сфері військової лексики, технічна мова військових фахівців збагачується новими лінгвістичними формами, зокрема:

1. Морфологічними неологізмами (морфологічна деривація):

- Афіксація: наприклад, *de* + *alert* – *dealert* (“вийти зі стану бойової готовності”).

- Словоскладання: приклад – *battle* + *rattle* – *battle-rattle* (“на повну”).

- Скорочення: у випадку *bilateral* – *bilat* (“двосторонні переговори між військовими та місцевим населенням”).

- Абревіація: наприклад, *BOF* – *base of fire* (“вогнева група”).

- Акронімізація: приклад – КА-ВАР (“бойовий ніж”).

- Телескопія: наприклад, *survive* + *ability* – *survivability* (“збереження боєздатності”) [13, с. 6].

2. Семантичними неологізмами (наявна форма, нове значення): цей процес включає в себе метонімізацію (наприклад, "*kevlar*" – кевларовий шолом, визначений за матеріалом), метафоризацію (наприклад, "*splash*" – удар по ворожому літаку) та каламбур (наприклад, "*Scandinavia* – *Scudinavia*" – територія західного Іраку, звідки відбувався запуск ракет "Скад") [61, с. 6].

Поповнення словникового складу англomовної військової технічної лексики відбувається в значній мірі через семантичну деривацію. У цьому процесі відбуваються зміни у семантиці вихідних слів. Нові військові терміни виникають через метафоричне переосмислення вже відомих лексичних одиниць, які переносяться у сферу військової термінології та сленгу.

Одним із значущих методів розширення військової термінології є евфемія, тобто систематичне використання описових або замінних термінів з метою уникнення можливих комунікативних конфліктів. Вживання евфемізмів пов'язане з наступними цілями:

- маскуванню агресивних військових дій та відволіканню уваги від воєнних операцій, наприклад, "*purge*" – "*attack violently*" – агресивна атака;

- приховуванню наслідків війни і кількості жертв, наприклад, "*civilian impacting*" – "*non-military casualties*" – втрати серед цивільного населення;

- пом'якшення військових помилок, наприклад, "*friendly fire*" – "*fratricide*" – неправильний обстріл власних позицій;

- маскуванню сили ураження зброї, наприклад, "*surgical strike*" – "*bombing raid*" – точний удар [62, с. 11].

3. Фразеологічними неологізмами, які формуються за допомогою:

- а) створення фразеоматичних висловів шляхом комбiнування лексем без ідіоматичної виразності, наприклад, "*to launch a missile*" – "здійснювати запуск снаряду";

- б) переосмислення вільних словосполучень та їх метафоризації, наприклад, "*kissing the earth*" – "катастрофа літака".

Найбільш продуктивним методом формування військових фразеологізмів є повне (*dog tag on file* – мертвий та похований) або часткове переосмислення значень вільних словосполучень (*curtain of fire* – загороджувальний вогонь), які вирізняються значним семантичним потенціалом [61, с. 13].

4. Запозичення військових термінів з інших мов. Введення іншомовних лексичних одиниць у військову термінологію обумовлене внутрішніми факторами (потребою у позначенні нових понять і реалій) та зовнішніми

чинниками (етапами розвитку військових галузей і мовними взаємодіями, що виникають під час війн та військових конфліктів). Більшість термінів, запозичених з французької та німецької мов, інтегруються в англomовну військову термінологію, переважно в сферах авіації, ракетобудування та бронетанкової техніки [61, с. 14].

Приклади запозичення термінів з інших мов: з латини - *army* (“армія”), *castle* (“замок”), *knight* (“лицар”); з французької - *submarine* (“підводний човен”), *paratrooper* (“парашутист”); з голландської - *fleet* (“флот”), *regiment* (“полк”); з німецької: *blitzkrieg* (“блискавична війна”), *sabotage* (“саботаж”) тощо.

Запозичення військових термінів з інших мов може відбуватися різними способами. Найпоширенішим способом є калькування, тобто переклад слова або словосполучення з іншої мови за допомогою аналогічних словотворчих засобів. Наприклад, слово *submarine* (“підводний човен”) є калькою з французького слова "*sous-marin*".

Іншим способом запозичення військових термінів є транслітерація, тобто передача слова або словосполучення з іншої мови за допомогою букв і звуків мови, в яку відбувається запозичення. Також можливе запозичення військових термінів без зміни їх форми або значення. Наприклад, слово *ninja* (“ніндзя”) є запозиченням з японської мови.

Запозичення військових термінів з інших мов сприяє розвитку військової термінології та уніфікації її в різних мовах.

Висновки до розділу 3

1. В сучасній англійській військовій термінології існує проблема словотвору, пов'язана із складністю та різнобічністю військової діяльності. Вона охоплює широкий спектр понять, пов'язаних з організацією і тактикою військ, озброєнням і військовою технікою, військовими операціями та іншими аспектами військової справи. Це призводить до того, що термінологія може бути виразною та важкою для запам'ятовування через свою багатослівність.

Ще однією важливою проблемою є динамічність військової лексики. Справжні зміни в сфері військових справ призводять до появи нових термінів, а старі можуть втрачати значення або зазнавати змін. Ця постійна еволюція робить військову термінологію нестійкою та складною для вивчення.

Особливою трудностю є багатомовність цієї сфери, що робить військові терміни важко зрозумілими для тих, хто не володіє відповідними мовами.

2. Основними функціями мови, які було досліджено у роботі, є номінативна, сигніфікативна, комунікативна, прагматична, маніпулятивна, компресійна, спонукальна та інформаційна. Інформаційна і сигніфікативна функції займають найбільшу питому вагу у досліджуваній вибірці військових термінів (55% та 40% відповідно). Незначна частка належить спонукальній, а також маніпулятивній функціям, хоча остання під впливом військових дій в Україні зростає.

3. Важливі аспекти, пов'язані з вивченням неологізмів, виникають у світлі нових тенденцій у розвитку сучасної англійської мови. У вітчизняній лінгвістиці виокремлюються два типи лексичних інновацій, залежно від того, як вони вводяться в мову: лексичні (новотворення або запозичення) та семантичні (надання нових значень вже відомим словам).

Внаслідок інноваційних змін у військовій лексиці, технічна термінологія військових фахівців постає новими лінгвістичними формами, такими як морфологічні неологізми, семантичні неологізми та фразеологічні неологізми.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджено структурно-семантичні, словотвірні та функціональні особливості військових термінів. За результатами дослідження, зокрема, з'ясовано, що вчені визначають ключові характеристики термінів, такі як системність, точність, однозначність, лінгвістична відповідність та практичне використання. Крім того, вони класифікують терміни на загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціалізовані.

Військова терміносистема є частиною національної терміносистеми і відрізняється у формуванні та функціонуванні через особливості військового середовища та загальну природу військової діяльності.

Військова термінологія в англійській мові має свої унікальні риси. По-перше, вона включає в себе багато запозичень із латинської та грецької мов, що пов'язано із старовинним грецьким і римським військовим мистецтвом. У другу чергу, вона насичена словами та виразами, які відзеркалюють староанглійську мову. Також вона містить численні слова та вирази, запозичені з інших мов, зокрема французької та німецької.

Класифікація військових термінів у англійській мові є суттєвою для їх вивчення, систематизації та використання. Ця класифікація сприяє зрозумілому виокремленню різних груп військових термінів і встановленню їхніх семантичних зв'язків.

Існують різні підходи до класифікації військових термінів. По-перше, їх класифікують за сферою застосування, такою як організаційно-тактична термінологія, технічна термінологія, історична та географічна термінологія. Також проводиться класифікація за походженням і семантикою. Наукова література пропонує класифікацію військових термінів за родами Збройних сил, в залежності від сфери спілкування, а також залежно від ступеня спеціалізації значень лексичних одиниць.

Військовий сленг є унікальним варіантом фахової лексики, який вживається у різних сферах військової діяльності. Його відзначають істотними відмінностями від загальних професійних термінів.

У корпусі англійської військової лексики, який налічує 150 одиниць, виокремлених шляхом довільної вибірки з лексикографічних джерел, інтернет-ресурсів, інтернет-журналів та науково-популярної літератури, більшу питому вагу займає однокомпонентна термінологія (60%). При цьому, найбільше таких термінів формується шляхом афіксації (54 одиниці або 36%).

Серед багатоконпонентної військової термінології найбільша питома вага цієї термінології формується за схемою прикметник + іменник (62% досліджених термінів), а найменша — прикметник + аббревіатура та категорія “Інші” (по 1% відповідно).

З’ясовано, що військові терміни розподіляються за різними тематичними категоріями, такими як військові формування, приміщення, техніка, озброєння, воєнні дії, стратегії і тактики. Додатково можливими тематичними групами є території воєнних дій, системи військового зв’язку, цілі військових операцій, цивільні об’єкти та особи, воєнні документи та інші. В ці терміни включаються слова, що характеризують системи зв’язку, командні центри, шифрування та передачу інформації.

Військова термінологія охоплює різноманітні поняття, пов’язані з військовою справою, від організації і тактики роботи військ до озброєння та військової техніки. Звісно, історія та культура взаємодіють із структурно-семантичними особливостями військової термінології в англійській мові та впливають на неї в різних аспектах.

Також було з’ясовано, що військова лексика не тільки поповнюється за рахунок загальноживаної, але також може переходити в сферу загальноживаної лексики завдяки детермінологізації. Нові терміни, що з’являються як скорочення, формуються на основі наявного лексико-граматичного матеріалу та відповідають законам словотворення англійської мови. Цей процес включає лише структурні зміни лексичних одиниць.

У нашому дослідженні визначено основні функції мови, такі як номінативна, сигніфікативна, комунікативна, прагматична, маніпулятивна, компресійна, спонукальна та інформаційна. Зокрема, інформаційна та сигніфікативна функції становлять основну частину у проаналізованій вибірці військових термінів, відповідно — 55% та 40%. Решта функцій, такі як спонукальна та маніпулятивна, складають меншу частку, але остання виявляє тенденцію до зростання під впливом військових дій в Україні.

Запозичення військових термінів з інших мов може відбуватися різними способами. Найпоширенішим способом є калькування, тобто переклад слова або словосполучення з іншої мови за допомогою аналогічних словотворчих засобів. Наприклад, слово *submarine* (“підводний човен”) є калькою з французького слова "*sous-marin*".

Іншим способом запозичення військових термінів є транслітерація, тобто передача слова або словосполучення з іншої мови за допомогою букв і звуків мови, в яку відбувається запозичення. Також можливе запозичення військових термінів без зміни їх форми або значення. Наприклад, слово *ninja* (“ніндзя”) є запозиченням з японської мови.

Насамкінець варто зазначити, що військова термінологія є невід'ємною частиною військової науки та професійного військового оточення. Вона має ряд особливостей структурно-семантичного, функціонального та словотвірного характеру, які також мають стати об'єктом й подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксенов А. Т. К вопросу о взаимодействии между английской военной терминологией и общенародной лексикой: автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 1954. 17 с.
2. Беляева Т.М., Хомяков В.А. Нестандартная лексика английского языка. Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. 136 с.
3. Білозерська Л. П., Вознесенко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
4. Білозерська Л. П., Вознесенко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
5. Бучина Г. А. Роль метафоры в структурировании и функционировании лексики ограниченного употребления (на материале военной лексики в русском и английском языках) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Саратов, 2003. 24 с.
6. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2009. 220 с.
7. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2008. 26 с.
8. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття. Дис. Запоріжжя, 2008. 237 с.
9. Василенко Д.В. Англомовні військові неологізми та їх екстралінгвальна обумовленість. Вісник Сумського держ. ун-ту. Філологічні науки. Суми: СумДУ. Том II, № 11(95). 2006. С. 106-110.
10. Василенко Д.В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка: Вид-во ГДПШШМ, 2009. 220 с.

11. Голубовська І. О. Термінографія, мультилінгвізм, мультидисциплінарність: напрямки майбутніх досліджень. Лінгвістика XXI століття. 2015. С. 3-23.

12. Данилевич А. А. Военная терминология современного английского языка. URL: <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/96048/1/85-88.pdf>.

13. Елина Е. А. Социолингвистический аспект речи персонажей военных (на материале русской прозы XIX веков): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Саратов, 1997. 17 с.

14. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. М.: Высшая школа, 1989. 125 с.

15. Зацний Ю. А., Янков А. В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Вінниця : Нова Книга, 2008. 360 с.

16. Исаева Е. Д. Особенности японской военной терминологии. Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. 2009. № 4. С. 29–34.

17. Коровушкин В. П. Нестандартная лексика в английском и русском военных подъязыках (понятийный аппарат) // Вестник Оренбургского государственного университета. 2003. № 4. С. 53—59.

18. Кочарян Ю. Г. Функциональные особенности американского военноморского сленга. Теория и практика общественного развития. 2012. № 4. С. 395-398. URL: <https://cutt.ly/DR18UI9>.

19. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структура. 3-е изд. М.: Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с.

20. Лемешко О. Структурні характеристики англomовних військових термінів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 27. Т.3. С. 55-59.

21. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. М.: Сов. Энциклопедия, 1990. URL: <https://tapemark.narod.ru/les/>.

22. Литовченко В. И. Классификация и систематизация терминов. Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. академика М. Ф. Решетнева. 2006. №3 (10). С. 156–159.

23. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2017. Вип. 66. С. 65-67. DOI: 10.25264/2519-2558-2017-66- 65-67.

24. Матюшин И. М. Коммуникативная модель взаимодействия военнотерминологических систем (на материале русского и французского военных подъязыков). Дис. Москва, 1996. Автореферат. 21 с.

25. Морська термінологія «термінологічне море». 35 с. URL: <https://cutt.ly/9Rl3g5X>.

26. Мюррей, Т.Е. Мова пілотів військово-морських винищувачів. American Speech. 38 с.

27. Нелюбин Л.Л. Синтаксис языка американских боевых приказов: Автореферат дис. на соискание ученой степени кандидата филологических наук / Моск. гос. пед. ин-т им. В. И. Ленина. Москва : [б. и.], 1968. 29 с.

28. Нелюбин Л.Л. Информационно-статистические и инженерно-лингвистические особенности языка и текста в условиях спецкоммуникации: Автореферат дис. на соискание ученой степени доктора филологических наук. (10.02.21) / Ин-т языкознания. Ленингр. отд-ние. АН СССР. Ленинград : [б. и.], 1975. 41 с.

29. Нелюбин Л. Л., Дормидонтов А. А., Васильченко А. А. Военный перевод и его особенности: учебник военного перевода (общий курс). Москва: Воениздат, 1981. 379 с.

30. Пекарская Л. А. О принципах и методике анализа современной военной терминологии. Подготовка и использование научно-технических словарей в системе информационного обеспечения. Москва: Русский язык, 1986. С. 95—96.

31. Погонєць В. В. Особливості англomовного військового дискурсу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія». 2019. №. 39, том 2. С. 67–70.

32. Попівняк Ю.М. Функціональні особливості військових термінів у англійській мові. *Пріоритети германської та романської філології*: зб. матер. Міжнар. наук. онлайн-конф. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. С.118-120.

33. Сдобнова Ю. Н. Некоторые дискурсивные особенности современной военной терминосистемы вооруженных сил Франции. Вестник Московского государственного лингвистического университета. 2014. № 10 (696). С. 195—209.

34. Сизонов Д. Ю. Термін у системі та поза нею: особливості функціонування медичної термінології в мас-медіа. Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. 2011. №1. С. 393–400.

35. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія : навчальний посібник. Київ : УІЛМ, 2002. 76 с.

36. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. 2016. URL: <https://cutt.ly/TR10QuM>.

37. Судзиловский Г. А. Англо-Русский словарь военного сленга. М. : Воениздат, 1973. 182 с.

38. Судзиловский Г. А. Сленг что это такое? Английская просторечная лексика. М. : Союз, 1982. 536 с.

39. Глумачний словник термінів прикордонної служби. URL: <http://www.twirpx.com/file/1093934>.

40. Хадыева З. М., Зубовский М. С. Военная терминология в арабском языке. Вестник Омского государственного педагогического университета. Гуманитарные исследования. 2015. № 3 (7). С. 61—63.

41. Хомяков В. А. Структурно-семантические и социальностилистические особенности английского экспрессивного просторечия. Вологда : ВГПИ, 1974. 183 с.
42. Щерба Д. В. Функції термінів в сучасному термінознавстві / Нова філологія. Збірник наукових праць. 2007. №36. С. 194–198
43. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. 179 с.
44. Aleksandrova O. V. On the Problem of Contemporary Discourse in Linguistics. Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences. 2017. Vol. 3. P. 298-302.
45. Bowyer R. Military English: a workbook for users. 2001. 58 p. URL: <https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/mlitary-english-vocabulary.pdf>.
46. Combat Skills of the Soldier FM 21-75 / Headquarters Department of the Army Washington, DC. 1984. URL: <https://www.brooksidepress.org/Products/OperationalMedicine/DATA/operationalm ed/Manuals/CombatSkills/FM21-75Chptr7Communications.htm>.
47. DOD Dictionary of Military and Associated Terms (DOD Dictionary). URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.
48. DOD Dictionary of Military Terminology: As of February 2019. URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.
49. Fifty Years Among the New Words. A Dictionary of Neologisms 1941-1991 [Algeo J.]. Cambridge University Press, 1993. 257 p.
50. Georgieva V. Systematization Of Military Terminology: Mission (Im)Possible? URL: https://www.researchgate.net/publication/274711085_systematization_of_military_terminology_mission_impossible.
51. Hemingway, E. A Farewell To Arms. London: Vintage Classics, 1999. 341 с.
52. Javelin - Close Combat Missile System, Medium – Washington, DC: Headquarters, Department of the Army, 2013. 260 с.

53. Kozhedub I. Military communication Ukrainian-English dictionary and phrasebook: Typical Commands of Daily Routine. URL: <https://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/nncmp/frazeologichniy-slovník-tipovih-komand-hnups.pdf>.

54. Marian J. Origin of the phrase “Roger that” in English / Jakub Marian's Educational Blog. 2016. URL: <https://jakubmarian.com/origin-of-the-phrase-roger-that-in-english/>.

55. Metea I.-G. Military Terminology — Meanings and Grammar Approach // International conference Knowledge-Based Organization. 2017. Vol. 23 (1). P. 200—204.

56. Military dictionary by William Duane. URL: <https://archive.org/details/2552043R.nlm.nih.gov/page/n15/mode/2up>.

57. Miller M. “Speeding up our victory”: Howitzers aid Ukraine’s push on southern front. The Washington Post. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/10/speeding-up-our-victoryhowitzers-aid-ukraines-push-southern-front/>.

58. Murray T. E. The Language of Naval Pilots. Tuscaloosa : American Speech. 1986. № 11. P. 121–129.

59. Oxford Dictionary of Euphemisms [Holder R.W.]. Oxford University Press, 2003. 501 p.

60. Partridge E. Slang Today and Yesterday. London : Routledge and Kegan Paul Ltd, 1979. 469 p.

61. Scott P., Lockwood S. NATO Ukraine C4 Feasibility Study – Final Report. Brussels: NATO Headquarters, 2016. 133 p.

62. Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare / prepared by the International Group of Experts at the Invitation of the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 282 p.